

mah^oledebiyat

NİSAN AYI (2022) YAZAR DOSYASI AYFER TUNÇ

* PDF

YAYIN SORUMLUSU
METE KARAGÖL

YAZI İŞLERİ SORUMLUSU
ONUR ÖZKOPARAN

EDİTÖRLER
METE KARAGÖL
ONUR ÖZKOPARAN

İMTİYAZ SAHİBİ
FERDİ ÖRNEK

SOSYAL MEDYA
Instagram | @mahaldergi
Twitter | @mahaldergi

DAĞITIM
mahaledebiyat.com

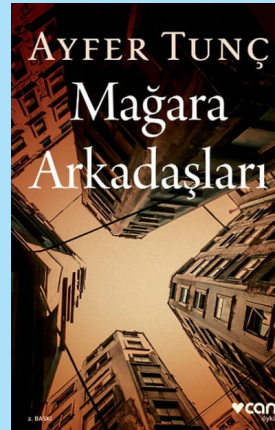
PDF ÜCRETSİZDİR!

2020 yılında yayın hayatına başlayan Mahal Edebiyat, aradan geçen iki senelik zaman diliminde pek çok öyküye, şiire, incelemeye sayfalarını açtı. Pek çok yazar adayı ilk kez Mahal Edebiyat sitesinde yazılarını yayımladı. Web sitesi ziyaretçilerine öykü, şiir, deneme, inceleme, makale, biyografi, söyleşi ve listelerle zengin bir içerik sunuyor. Hiçbir derneğe bağlı değildir. Yazarlarının gayretleri ile varlığını sürdürmektedir. Yazılarda temel şartı hiçbir düşünceye hakaretin olmamasıdır. Aynı kararlılıkla yoluna devam eden Mahal Edebiyat, 2022 yılının ilk ayından itibaren iki aylık temalar ve aylık dosya konularıyla edebiyatın içinde var olmayı sürdürecektir.

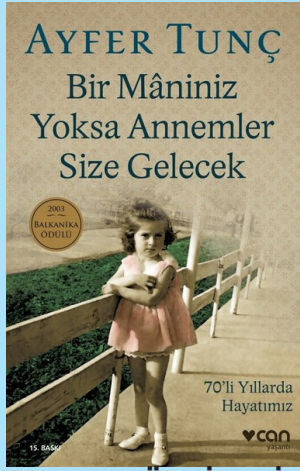
İÇİNDEKİLER

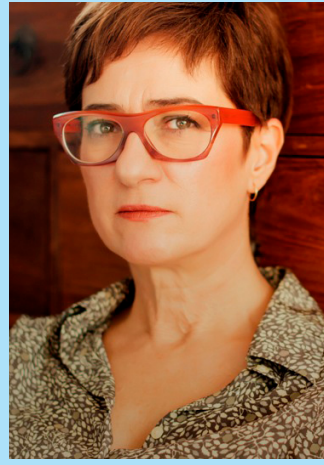
AYFER TUNÇ İLE
5 SORU - 5 CEVAP (NE DERSİNİZ)
HAZ.: YASEMİN SEVEN ERANGİN (S4)

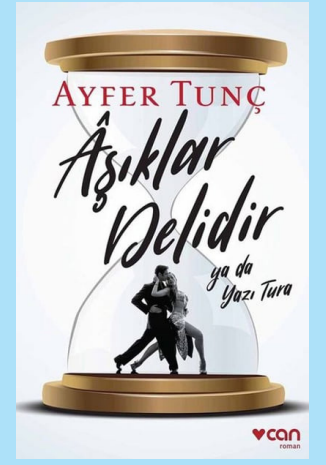
AYFER TUNÇ'TAN İNSANA DAİR:
"MAĞARA ARKADAŞLARI"
ESRA BİTMEZ (S8)

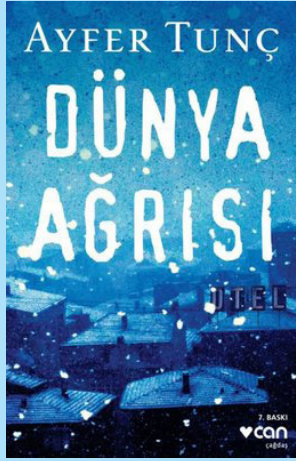
**1970'LER TÜRKİYE'SİNE BİR BAKIŞ:
"BİR MANİNİZ YOKSA ANNELER
SİZE GELECEK"**
HATİCE AKALIN (S10)

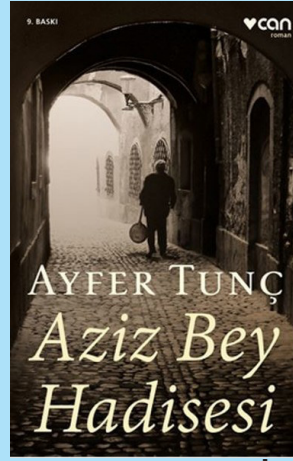
**"KAPAK KIZI", "YEŞİL PERİ GECESİ"
VE "OSMAN" | ÜÇLEMESİ ÜZERİNDEN
AYFER TUNÇ**
YEŞİM GÜNAY (S13)

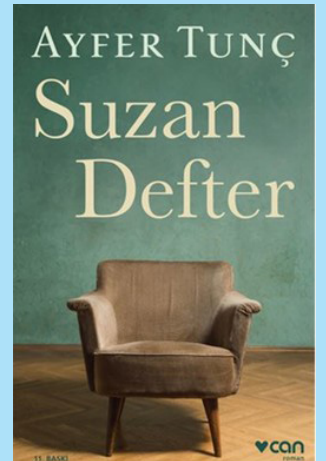
**"ÂŞIKLAR DELİDİR YA DA YAZI TURA"
| İHTİMALLER VE KADER**
AYŞENUR KIVANÇ ÜSTÜNTAŞ (S17)

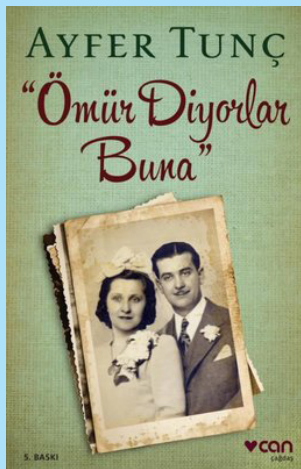
**HEPİMİZİN AĞRISI:
"DÜNYA AĞRISI"**
MELİKE KARA (S20)

**AYFER TUNÇ KALEMİ VE
"AZİZ BEY HADİSESİ"**
YASEMİN SEVEN ERANGİN (S22)

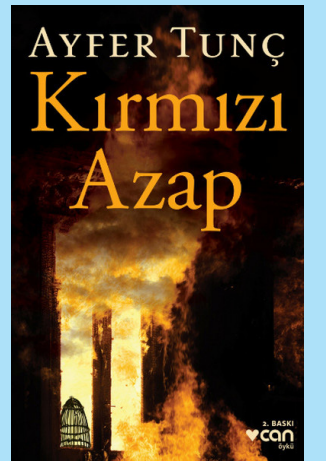

"SUZAN DEFTER" KİTAP İNCELEMESİ
GÜLHAN UYGUN ÖZCAN (S24)

**AYFER TUNÇ'UN "ÖMÜR DİYORLAR
BUNA" ESERİNE BİR BAKIŞ**
FATMA OZAN (S10)

**AYFER TUNÇ'UN "KIRMIZI AZAP"
KİTABI ÜZERİNE**
FEYZA KEŞAN (S13)

AYFER TUNÇ İLE

5 SORU - 5 CEVAP (NE DERSİNİZ)

HAZ.: YASEMİN SEVEN ERANGİN

4

Rahatlıkla söyleyebilirim ki Ayfer Tunç hayranı bir okuyucuyum. Yazan biri olarak nasıl çalıştığınızı, motivasyonunuzu nasıl sağladığınızı merak ediyorum. Mesela önce hikâye mi, dil mi, kurgu mu gelir. Çalışmaya nerden başlarsınız?

Bir metne genellikle zihnimde, bir nüvenin oluşmasıyla başlıyorum. Nüve dediğim şey anlatacağım hikâyeyi mayalayan unsur. Bu bazen kapıldığım bir his, bazen duyduğum bir cümle, bazen gözüme ilişen bir görüntü, bazen de somut bir bilgi veya durum oluyor. Örneğin *Dünya Ağrısı*'ndeki bu nüve, linç kavramıydı. *Aşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da ise ölüm ve şanstı. Her ne ise bu nüve zihnimde bir hikâyeyi mayalamaya başlıyor. Tıpkı linçte olduğu gibi, buna bazen bir karakter veya olayın bir parçası eşlik ediyor. Bu süreçte iki şey birlikte geliyor. Bir, dil arayışı: Bu hikâyeyi kim anlatacak? Ana karakter mi, yan karakter mi, tanrı anlatıcı mı? Kaç anlatıcı olacak? Nasıl bir dille anlatacaklar? Soğuk mu, sıcak mı, imgeli mi, düz mü, dilde metnin sesinin payı ne olacak? Birinci tekilde anlatmayı düşünüyorsam karakterin nasıl biri dili olacak? Hikâyede başka anlatıcılar varsa dilleri birbirlerinden nasıl ayrılacak? Metnin nasıl bir ses vermesini istiyorum ve ana atmosferi nasıl bir dille kurmalıyım? Bunlar genellikle zor sorular oluyor; açık, anlaşılır, yanıtını kolayca verebildiğim sorular değil; biraz belirsiz, sezgiye çokça pay bırakan bir arama hali oluşturuyor. Metnin belli bir noktasına kadar bu arama hali sürüyor, bu sırada giderek bazı unsurlar belirginleşmeye başlıyor. Yazmaya başladıktan sonra ilk kararımda ısrarlı olmuyorum. Değişmek, değiştirmek her an mümkün. Sıcak başladığım bir dilde soğukluğa, mesafeye veya şiirselliğe gittiğim, birinci tekilden üçüncü tekile ya da tersine geçtiğim çok olmuştur. İkincisi kurgu arayışı. Bu hikâyenin nasıl bir yapısı olmalı? Çok katmanlı mı, sade mi, geçişli mi? Döngüsel mi anlatmalıyım lineer mi, parçalayarak mı? Kurgu yatay mı olmalı, yani birden çok meseleyi birbirine bağlayan parçalardan mı oluşmalı yoksa dikey mi olmalı, yani bir meselenin derinine doğru mu gitmeli? Bu da tıpkı dil gibi ısrarla aradığım bir şey oluyor ve genellikle dil arayışıyla birlikte yürüyor. Ancak kurguyu dile göre daha çabuk belirliyorum, kurgu kendini daha çabuk ve kararlı bir şekilde diretiyor. Sonuç olarak bu iki sürecin belli bir aşamasında düzenli bir şekilde yazmaya başlıyorum ve aradığımı buluncaya kadar sayfalarca yazıp siliyorum.

Günümüzde sosyal medyada kendini yazar veya öykücü olarak nitelendiren bir sürü insan var, her şeyden öykü yaratmaya çalışmak arzusu var çoğu kişide. Bu duruma nasıl bakıyorsunuz? Bu durumun edebiyata katkısı var mıdır?

Sözün ve sesin bunca bollaştığı ve her yerden ulaşılabilir olduğu bir zaman ve zeminde önce edebiyatın ne olduğu konusunda bir fikir birliğine varmak gerekiyor sanıyorum. Edebiyatı tanımlamalıyız. Peki ama nasıl tanımlayacağız? Türk Dil Kurumu sözlüğünü mü esas alacağız? TDK'ya göre edebiyat "Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı," demek. Bu, kendine edebiyat diyen her metni kapsayan belirsiz bir tanım. Bu tanımdan hareket edersek metnin kendine edebiyat demesi yeterlidir, katkısı pek de önemli değildir. Ama biz bu tanımdan hareket etmiyoruz. Biz derken sizi, kendimi, bu derginin okurlarını, yani edebiyat hakkında benzer şekilde düşünenleri kastediyorum. Biz, Türk ve dünya edebiyatının yaratılmış ürünlerinden hareketle bir beğeni ve kabul ölçütü koyuyoruz, o çıtanın altındakileri de değerlendirmeye almıyoruz. Ancak bu da bir tür edebiyat kanonunun ya

da bizim de içinde yer aldığımız bir edebiyat ortamının genel kabul gören tanımı değil mi? Dolayısıyla edebiyatın sübjektif tarafının epeyce kuvvetli olduğunu ve üretildiği cemaat ve cemiyetlerde beğeni çıtasının konulduğu yere göre değiştiğini kabul etmemiz gerekir. Bu ön açıklamadan sonra sorunuza gelirse beğeni ve kabul çıtasının vasatın üzerinde bir yere konduğu bir edebiyat anlayışı içinde yanıtlayayım. Ben sosyal medyayı yerine göre bir podyum, pazar yeri, marketing alanı, dertleşme-içlenme-şikâyet forumu, kısmen de bilgilenme meydanı olarak görüyorum. Dolayısıyla bence sosyal medyada gösteri, sunum ve iddia yer alabilir, bu türden göstermecî, yarışmacı, rekabetçi unsurlar için verimli bir alan sayılabilir ama edebiyatın yeri orası değildir. Kafka'dan, Dostoyevski'den, Salinger, Borges, Thomas Bernhard, Vüs'at O. Bener, Leyla Erbil, Sait Faik, Sevim Burak, Ferit Edgü, Onat Kutlar gibi yazarlardan beslenen, onların kazdığı evrensel damarları tercih eden okur ve yazarlar için sosyal medya bir edebiyat karşılaşması alanı olamaz, olsa olsa bilgilenme alanı olur. Daha yüzeysel, daha güncel, boş ve hafif bir "edebiyat" tercih edenler için belki de anlamlı bir yerdir, bilemiyorum. Bu tür iddiaları, dolayısıyla sosyal medyanın bu ya-

nını ciddiye almıyorum. Kişi profiline "yazar/öykücü" yazdı diye yazar olmuyor. Ancak "her şeyden bir öykü yaratmaya çalışmak arzusu var çoğu kişide" cümleleriniz önemli. Bunu eleştirel bir tonda söylüyorsunuz ve bu arzunuzun gerçek anlamda edebiyata evrilmediğini kast ediyorsunuz sanırım, buna katlıyorum. Bu tür çalışmaların veya iddiaların edebiyata bir katkısı yok, çünkü edebiyat değil. Ancak her şeyden bir öykü yaratmaya çalışma eyleminin edebiyata giden çok verimli bir yol olduğunu da söylemeliyim. Yazar dediğimiz her şeyden bir metin çıkarmak isteyen kişidir çünkü. Eğer yapabiliyorsanız, her şeyden bir öykü çıkarabiliyorsanız ve çıkardığınız şey laf kalabalığı değil gerçekten bir öykü ise ne mutlu size.

Kapak Kızı kitabınızı baştan yazma durumu oldu sanırım, yayınevlerinden ret yiyen genç yazarlar için bu baştan yazma hikâyenizi bize anlatır mısınız?

*Kapak Kızı'nın hikayesinin ret yiyen genç yazarlara nasıl bir yararı olur bilemiyorum çünkü *Kapak Kızı'nın* sorunu reddin aksine, Simavi Yayınları tarafından hemen kabul edilmiş ve yayımlanmış olmasıydı. Ben *Kapak Kızı'nı* 25 yaşında yazdım. İkinci kitabımdı, acemilik*

6 dönemimdi, o zamanlar varlığının bile farkında olmadığım hatalar içeriyordu. Bir editörlük çalışmasından geçmemişti çünkü o zamanlar yayınevlerinde böyle bir kurum yoktu. Metinler kusurlarıyla birlikte kabul edilir ve öyle yayımlanırdı. Yapı Kredi Yayınları'nda çalışmaya başladıktan sonra editörlük nedir, nasıl yapılır, yazılıp bitmiş hatta yayımlanmış bir metne nasıl ve neden müdahale edilir, bunları öğrendim. *Kapak Kızı*'na bu bilgilerle bakınca beni rahatsız eden hataların bir kısmını gidebileceğimi gördüm. Sarkan yerleri kısalabilirdi örneğin, dağınık kısımlar toparlanabilirdi, belirsizlikler netleştirilebilirdi. Bu tür editöryal düzeltileri yapmak mümkündü. *Kapak Kızı*'nı yeniden yazmadım, elden geçirdim, çabucak yayımlanması nedeniyle içerdiği editöryal hataları giderdim. O nedenle elden geçirdikten sonra, Can Yayınları'ndan çıkan ilk baskısına yazdığım sonsözde bunu bir "yeniden yazma" değil "aynı metin, aynı inşa" olarak niteledim ve editörlüğü öğrenen yazarın kendi metnine müdahalesi olduğunu belirttim. Bu bir yeniden yazma olsaydı mevcut metnin sadece ve sadece temel fikrini tutar kalan her şeyi değiştirdim. Başka bir dille başka bir kurguyla yazdım. Şimdi yapabilir miyim? Elbette. Yayınlanmış bile olsa metin yazarına aittir ve

yazarı metnine istediği kadar müdahale edebilir. Peki ister miyim? Hayır. Çünkü *Kapak Kızı*'nin devamı olarak yazdığım *Yeşil Peri Gecesi* bu yeniden yazma eyleminin yerini tutuyor.

Yazma konusunda kırılma yaşadığınız bir olay oldu mu? Olduysa bunu bizimle paylaşmak ister misiniz?

Düşünüyorum düşünüyorum ve öyle bir kırılma anı/olayı bulamıyorum. Çok zorlarsam belki üçüncü kitabım *Mağara Arkadaşları* yayımlandıktan sonra uzun süren sessizliği, kitabı kimsenin umursamamış olmasını söyleyebilirim. O zamanlar bu durum içimi burkmadı değil. Ama yazma işini dışarıdan gelecek tepkiler için yapmadığımdan kısa bir burkulmadan sonra yazmaya devam ettim çünkü yazmaktan daha çok severek yaptığım bir iş yok. Öte yandan kırılmadan kastınız edebiyat anlayışında ani bir değişim ise, (bir zamandır bu tür keskin değişimleri de kırılma olarak niteliyoruz) ani değil ama tedrici olarak değiştiğimi söyleyebilirim. İlk yazdığım ile son yazdığım arasında dağlar kadar fark var ve olmalı da. Bende değişim ani olmuyor, belli bir süreç içinde oluyor. *Kapak Kızı* buna bir örnek. Ama asıl örnek *Saklı-Evvelotel*'dir. *Saklı*

ilk kitabımdı, içindeki öykülerin temalarından hareketle yeni öyküler yazdım. *Saklı*'nın her bir öyküsüne karşılık gelen bir *Evvelotel* öyküsü oldu. Bu, bir tür yeniden yazma sayılabilir ama kaynak metni, yani *Saklı*'yı ortadan kaldırmadım. Aynı temaları hatta kimi zaman aynı karakterleri içeren yeni öyküler edebiyatta aldığım mesafeyi ortaya koyuyor.

Ben sosyal medyayı yerine göre bir podyum, pazar yeri, marketing alanı, dertleşme-içlenme-şikâyet forumu, kısmen de bilgilenme meydanı olarak görüyorum. Dolayısıyla bence sosyal medyada gösteri, sunum ve iddia yer alabilir, bu türden göstermeci, yarışmacı, rekabetçi unsurlar için verimli bir alan sayılabilir ama edebiyatın yeri orası değildir.

Zaman, yazdıklarım da hayatımda da çok önemli yeri olan bir kavram. Aslına bakarsanız zamanın hayatımda bu kadar önemli ve baskın olmasını istemezdim, daha rahat ve gevşek yaşamayı tercih ederdim. Boşa giden zamana çok üzülürüm, boşa geçirmişsem kendime karşı suçluluk ve öfke duyarım, bu da yorucu bir hal ve bazen anksiyete yaratıyor.

Eserlerinizdeki ustaca kurguyu, bağlantıları, ruhsal tahlilleri, okuru içine alan o derin üslubu ve özellikle zamanı nasıl yönetiyorsunuz?

Bunu tarif edebilsem keşke. İlk sorunuza verdiğim yanıtı dönelim, bir nüve hikâyeyi mayaladıktan sonra kurgu ve dilin zihinde oluşum süreci başlıyor. Hikâyenin özü, kurgu ve dil eşzamanlı çalışmaya başlıyor diyebilirim. Bu uzun da sürebilir, kısa da. Metnin içeriğine veya yazmak için ayırdığım zamana bağlı. Yazma anının kendine özgü bir büyüğü var öte yandan. Hep söylediğim gibi yazmak bilinç ile bilinçdışının işbirliğinin sonucu, alacakaranlıkta süren bir faaliyet. Aydınlik bir bilinçle yazan yazarlar da var neredeyse tam bir esriklik içinde yazanlar da. Ben ikisi de değilim. Benim için yazmak ne pırıl pırıl açık ve aydınlık bir bilinç işidir ne de kendinden geçmiş bir esriklik içinde yaptığım bir şeydir. Bilinç ile bilinçdışı arasında farkında olmaksızın gidip geldiğim bir eylemdir. Ruh tahlilleri için özel bir çalışma yapmıyorum, yaşımın getirdiği birikim, okuduklarım, öğrendiklerim ve insan psikolojisine ve delilik hallerine ilişkin yoğun merakım hem yazdıklarımı şekillendiriyor hem de birçok metnimi de yazma nedeni-

mi oluşturuyor. Üslup ise roman yazma işinin dille birlikte çok zamanımı alan, belki de en çok zamanımı alan kısmı. Bir metne başlarken üslubu belirlemeye ciddi zaman ayırıyorum. Zaman, yazdıklarım da hayatımda da çok önemli yeri olan bir kavram. Aslına bakarsanız zamanın hayatımda bu kadar önemli ve baskın olmasını istemezdim, daha rahat ve gevşek yaşamayı tercih ederdim. Boşa giden zamana çok üzülürüm, boşa geçirmişsem kendime karşı suçluluk ve öfke duyarım, bu da yorucu bir hal ve bazen anksiyete yaratıyor. Öte yandan zaman yerine koyamadığımız tek şeydir, dolayısıyla iyi kullanmamız da gerekir. Zamanın bu yönü hemen herkes için bir paradoks. *Aşıklar Delidir ya da Yazı Tura*'da aslında zamanın kumu nitelemesiyle akıp gittiği ve zamanın akışına müdahale edemediğimiz ana fikirlerden biridir.

Beni en etkileyen karakterlerinizden biri Dünya Ağrısı'ndaki Mürşit'ti. Nadiren de olsa yaşantımızda, bazen izlediğimiz bir filmde, sokakta, yeni tanıştığımız insanlarda Mürşit'i görüyoruz. Bu yersiz yurtsuz karakterin yaratımında sizi etkileyen şey ne oldu?

Taşranın kendisi. Ben on dört yaşıma kadar taşrada, İzmit ve Adapazarı'nda yaşadım, sonra İstanbul'a Erenköy Kız Lisesi'ne yatılı geldim, bir daha da taşraya dönmedim. Ama her fırsatta taşraya gittim, eski taşra ile yenisini kıyaslamaktan geri durmadım. Bu iki küçük şehir her ne kadar Türkiye'nin doğusuna göre çok daha az taşra sayılsa da benim çocukluğumda İstanbul dışındaki bütün şehirler taşraydı. Eski taşranın kendine has bir dokusu, kuralları, adabı, yaşama biçimi vardı. Üstelik bu her taşra şehri için az çok farklılık taşırdı. Eski taşra güzellemesi yapacak değilim, taşra da metropol de her zaman birileri için cennet, birileri için de cehennemdir. Taşra kötüdür veya metropol iyidir şeklinde bir genelleme yapmam. Ancak kolektif hayatın bireyselleşmeyi ve birey olmayı engellediği küçük şehirlerin, yani taşranın özgürlükçü düşünceler içinde olan bireyler için zorlu yerler olduğunu da kabul etmeliyiz. Öte yandan çocukluğumun taşrası ile bugünün taşrası arasında dağlar kadar fark var. Eski taşra öldü, öyle bir yer yok artık. Bugün İstanbul da taşra. TOKİ'leriyle, birbirinin kopyası mahalleleriyle, caddelerden geçen aynı marka arabaları, AVM'leri, marketleri, zevksizliği, vasatlığı ve sıradanlığıyla koca Türkiye tümüyle kalitesiz

8 bir taşraya dönüştü. Taşra ile Mürşit'in ilgisi ne diye soracak olursanız, yeni taşraya uymayan bir adam Mürşit. Taşra eskiden de öldürücüydü ama en azından en ücra şehrin merkezinde şehrin karakteristiğini yansıtan orijinal bir ortam vardı. Mürşit'in yersiz yurtsuzluğu yaşadığı küçük şehirde giderek artan vicdan kaybından, duyarsızlıktan, hoyratlıktan, anlayışsızlıktan ve yaşadığı adeta zamandışılıktan kaynaklanıyor. Mürşit kendi zehrini üreten ve kendi kendini zehirleyen bir taşranın ürünü.

Sizde iz bırakan kitaplar hangileridir? Biz okurlara, kesinlikle okunmalı, dediğiniz birkaç kitabı paylaşabilir misiniz?

Hemen her yazarın “beni ben yapan yazarlar” diye bir listesi vardır. Bazılarının ki çok kısadır, bazılarının ki çok uzundur. Benim listem çok uzun. Türk ve dünya edebiyatından pek çok yazarı içeriyor. Bu isimlerin bir kısmı edebiyatı ucundan kıyısından bile olsa yakalamış her okurun ya da yazar adayının bildiği, muhtemelen de okuduğu isimlerdir. Tamamını sayamam, saymaya kalksam eksik kalan, unuttuklarım olur ki olsun istemem. Dolayısıyla edebiyata ilgi duymaya başladığını fark eden ve usul usul yaklaşmaya çalışan okurlara veya yazar adaylarına önerim sevdikleri yazarlar hakkında internette küçük bir gezinti yapmalarındır. Örneğin benim “beni ben yapan yazarlar” listemdeki isimleri Handan İnci'nin hazırladığı *Karanlıkta Kelimeler* kitabında bulabilirler. Listeyi veremesem de küçük bir ipucu verebilirim. Benim listemdeki yazarların büyük çoğu modern klasiklerdir, çoğunlukla 20. yüzyılda yazmış çağdaş yazarlar.

Ayfer Tunç tezgâhında neler bekliyor, okuyucularınız ve senaryoları-

nızı seven izleyiciler için yeni eserler var mı, Ayfer Tunç ne yapacak?

Birkaç fikir masamda bekliyor, bir roman düşüncem var. Ama sadece düşünce halinde şu anda. Henüz tam oluşmamış bir fikir zihnimde dönüp duruyor. Buna ne zaman başlarım, fikir ne zaman olgunlaşıp romana dönüşür onu bilmiyorum. Ama hep böyle olur, süreç hep böyle işler. Zihnimde dönüp duran fikir bir anda şeklini bulur ve yazmaya başlarım. Şimdi de birkaç ay içinde bu aşamaya gelebilmeyi umuyorum.

YAYIMLANDI!

AHMET UTKU ÇETİNKAYA
BİR FENA MANZARA

ROMAN

Ahmet Utku Çetinkaya,
Bir Fena Manzara

ROMAN

AYFER TUNÇ'TAN İNSANA DAİR: “MAĞARA ARKADAŞLARI”

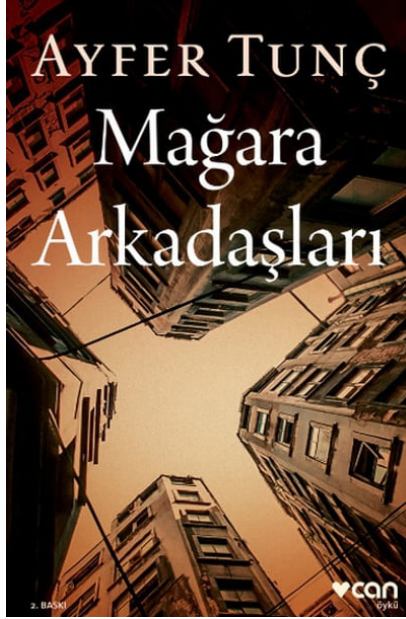
ESRA BİTMEZ

10

1964'te Adapazarı'nda dünyaya gelen yazar, üniversite yıllarında çeşitli edebiyat ve kültür dergilerine yazılar yazmış, 1989'da “Saklı” adlı öyküsü ile Yunus Nadi Öykü Armağanı'nı kazanmıştır. Kendi ifadesi ile de yazmayı çok seven Tunç'un yazın hayatı oldukça verimli ve ödüllü geçmiştir. Öykü, roman, senaryo, inceleme gibi birçok türde kalemını işleten Tunç'un nevi şahsına münhasır üslubu, eserlerindeki derinlikli tahliller, gerçek karakterler, kurgudaki incelikli ve işlek zekası onun her geçen gün artan bir okur kitlesine erişmesini sağlamıştır. Bu yazımda onun üçüncü kitabı olan *Mağara Arkadaşları* adlı her birinde kendi dünyasının yalnızlığı, arayışı, çıkmazları ve illa da tünelinin ucunda bir ışık, uçurumdan itilen ele son anda gelen bir imdat eli, varsa ölüm; beş kala yanakta beliren tebessüm arayanların işlendiği sekiz öykülük eserine naçizane değinmeye çalışacağım.

Sekiz öykünün her birinde farklı bir olay işlenmekle birlikte ortak noktalar da sıklıkla görülür. Tunç'un öykülerinde genellikle toplumun içinde silinip gitmiş, acılarından, arzularından, varlıklarından bile bihaber olunan insanlar tüm yanları ile görünür bize. Oysa o insanların kimselere belli etmediği acıları, şaşırtıcı yaşam öyküleri, arayışları, gayet insani arzuları vardır. Bununla birlikte insan yine en büyük yarasını insandan alıyor. Zayıf halkalar, aykırı çiçekler, naif ruhlular bir dost muhabbetine mazhar olabilmek istiyor, bir ruh eşi arıyor. İçi dertli kimseler bir dost masasında ya da yeni yıl yeni umutlar diyerek bir araya geldiği bir sofrada birbirini bulmaya çalışıyor. Bu anlarda ruh bir yerinden ip kaçırmış kazak gibi sökülmeğe başlıyor. Öyküler boyunca grileşen tabloya bir parça renk sürülüyor, umut bir yerlerden göz kırıyor. Yalnızlık ve yalnızlığın sonundaki dayanılmaz sancısı, ölüm fikri, kaçış, yara olan insanoğlunun derman da olabileceği, anlaşılma isteği, hayal kırıklığı gibi birçok alt fikir öykülerin içine büyük bir doğallıkla yerleştiriliyor. Yine öykülerin genelinde artık yaşamdan bir pay almış, kemale ermiş yaşı ileri insanlar daha fazla yer buluyor. İnsanın telaşlarının durunup geçmişe göz attığı, ruhunun en naif, sorgularının en çetin olduğu dönem olmasından olsa gerek.

Tunç *Mağara Arkadaşları* için her ne kadar yazıldığı dönemde beklenen ilgiyi görmedi dese de şahsım adına birbirinden dolu her biri bir romana bedel yoğunlukta ve güçte sekiz öykü okudum. Özellikle kitaba adını veren “Mağara Arkadaşları” ve “Cinnet Bahçesi” benim için daha özel bir köşeye ayrıldılar.

Sekiz öykünün her birinde farklı bir olay işlenmekle birlikte ortak noktalar da sıklıkla görülür. Tunç'un öykülerinde genellikle toplumun içinde silinip gitmiş, acılarından, arzularından, varlıklarından bile bihaber olunan insanlar tüm yanları ile görünür bize.

Başarılı kurgusu, gözlem gücü, etkili benzetmeleri ile ruhun somut yansıması, sıralı cümleler ile öykülerdeki ritim ve daha birçok yanıla Tunç imzası diyebileceğimiz, Can Yayınları'ndan çıkan bu güzel esere kısa bakışı kitaba da adını veren "Mağara Arkadaşları" incelemesi ile bitireceğim.

Mağara Arkadaşları

Sayıların hayatımıza etkisi var mıdır? Kimi insanın bir rakama takılarak onun toplamından, katından yaşamına paylar çıkardığı ve giderek baktığı her şeyde böyle bir sistemin yerleşmiş olduğuna inanarak yaşadığına tanıklığım var. Kaldı ki kadim kültürlerde, dinlerde, felsefelerde de rakamların yadsınamaz bir yeri vardır. Neticede evrenin bir matematiği var. Bunların içinde bir yedi var. İlla da yedi...

Gökkubbe yedi kattan oluşuyordu. Bir yasin üstüne ön kabul yedi günün sonunda geliyordu. Yedi Alimler, Yedi Ulular vardı sonra. Hürmüz yedi kocalı, İstanbul yedi tepeliydi ve nihayet Eshab-ı Keyf (Yedi Uyurlar) yedi kişiydi. Bir küçük farkla yanlarında Kıtırmir'le.

Ayfer Tunç, bu öyküsünde yedi rakamının hikmeti ile bizi İstanbul'un yeni yükselen yapılarının yanında giderek atıl kalan yedi

katlı Ayyıldız Apartmanı'na konuk ediyor. Yedi Uyurlar söylencesinden çıkış alarak Ayyıldız Apartmanı sakinlerinin her bir ferdi ile içlerine açık, dünyaya kapalı mağaralarına baktrıyor bizi.

Yeniden doğuş için kendi elleriyle kendi yıkımını hazırlayan, mevcut durumunun sorgulamasına girip memnuniyetsizliğini açığa vuran apartmanın bir bir dökülen mozaik parçaları, değişim arzusunun kendi içinde yok olmaya yüz tutmuş yanlarının yıkıma yakın işaretlerini veriyor. Apartman sakinlerinin bodrum kattan başlayarak yedinci kata doğru sıralanışı, sakinlerin meslekleri veya yaşam tarzları, karakter özellikleri bize toplumu oluşturan katmanları da çağırıştırıyor değil. Dünya değişiyor, kentler değişiyor, sağında solunda pek sevemese de daha modern yapılar yükseliyor Ayyıldız Apartmanı'nın ve kendisi her geçen gün işçilerin sünger yataklarla doldurduğu geçiçi konutluk haliyle, pisliği içeri temizliği dışarı bunak ihtiyarıyla, ne yapacağını bilmez, halet-i ruhiyesi dalgalı, kafası karışık ayyaş yazarıyla, çıkarının yön verdiği ince hesaplı hafif meşrep kıızıyla, bodrumundaki yaşamında zihni de küflenmeye başlamış, düşünmeyi yitirmiş itaatkar kapıcısıyla itibar kaybı yaşadığı bir yaşamı sürüyor Ayyıldız

Apartmanı.

Nasıl Yedi Uyurlar dış dünyadan habersiz uydukları uykularından her şeyin hayli değişmiş olduğunu görerek uyanıyorsa bu dönüşümü değerinden de ödün vermeden yapmak istemektedir Ayyıldız Apartmanı. Bundan hareketle incelikli planını devreye sokuyor. Her dönüşümün yarattığı sancıyı sakinlerinin bihaber olduğu Ayyıldız Apartmanı için için çekiyor. Yeri geliyor kaygılanıyor, yeri geliyor üzülüyor yeri geliyor acıyor fakat yanmadan küllerinden doğamıyor insanlar da sistemler de düzenler de. Daha güzele merhaba diyebilmek için ödenecek bedellere hazırdır Ayyıldız Apartmanı ve onun olacıklardan bihaber mağara arkadaşları.

Bir apartmanın ağzından dinlediğimiz hikâyede Tunç'un zekasının işlekliliği, bağlantılardaki hayranlık bırakan çok yönlü yaklaşımı, alegorisindeki kuvvet, bir taşla farklı kuşların uçuş yönünü işaret eden çok katmanlı kurgusu, benzetmeleri, akışa ritim katan sıralı cümleleri, karakterlerin zihin ve ruh ultrasonunu bize çıkararak etkili tahlilleri vb. öyküyü bambaşka bir boyuta taşıyor.

1970'LER TÜRKİYE'SİNE BİR BAKIŞ: “BİR MANİNİZ YOKSA ANNELER SİZE GELECEK”

HATİCE AKALIN

Giriş

Ayfer Tunç, çağdaş Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından olmasıyla dikkat çekiyor. Son olarak 2020 yılında Can Yayınları etiketiyle *Osman* isimli romanı çıkmış olan yazarımız bu romanıyla 2021 Vedat Türkali Roman Ödülü'nün de sahibi oldu.¹ Bu kitabının yanında birçok roman, öykü de kaleme alan yazar aynı zamanda senaryo yazarlığı da yapmakta ve çevrimiçi ve yüz yüze yazarlık atölyeleri de düzenlemektedir.

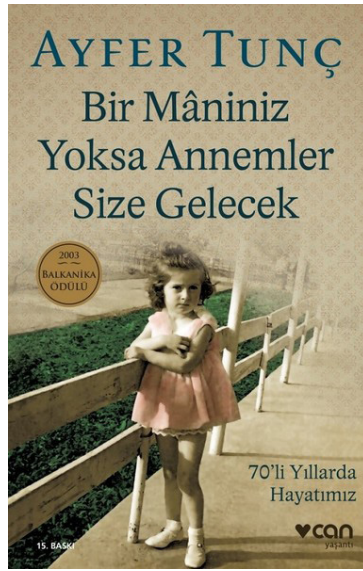
Biz bugün yazarın kurgusal metinlerinden birini değil *Bir Maniniz Yoksa Anneler Size Gelecek* isimli anı/anlatı türündeki kitabını incelemeye çalışacağız. Kitap “70’li Yıllarda Hayatımız” alt başlığıyla okurlarla buluşmuş. 2001 yılında Yapı kredi Yayınları etiketiyle çıkan ve ilk dört ayda 23. baskıya ulaşan bu eseri şimdilerde ise Can Yayınlarından okuyabilirsiniz. Kitap aynı zamanda 2003 Balkanika Ödülü'nün de sahibi.² Kurgusal bir metin olmasa da hikâye etme üslubuna yakın bir üslupla kaleme alınan eser oldukça keyifli bir okuma serüveni vaat ediyor. Ayfer Tunç bu kitabı oluştururken kendi çocukluğunu ve gençliğini de kapsayan bu dönemle ilgili aldığı notları bir ayakkabı kutusunda biriktirmiş.³ Günler geçtikçe notlar ve kutular birikmeye başlamış. Ayfer Hanım sonraları notlarını/anılarını belirli başlıklar halinde toplamış olacak ki kitabın tasnifinde de bu gruplandırma dikkati çekiyor.

Kitap 1970’li yıllar Türkiye’si ile ilgili mahalle kültüründen eğitim sistemine, televizyonun hayatımıza girmesinden tekstil endüstrisine, Eurovision’dan yazlık sinemalara, köyden şehre göçten modern aile yapısına kadar birçok alanda bize bir bakış sunuyor. Ayfer Tunç’un kitapta izlediği yolu biz de sadeleştirilmiş bir şekliyle yazımızda kullanmaya gayret edeceğiz. Kitapta bahsi geçen olay ve olguları *Toplumsal Hayat ve Kültürel Değişimler, Ekonomik Değişimler, Sanatsal Faaliyetler* olarak gruplandırarak sizlere sunmaya çalışacağız.

1 www.t24.com.tr

2 www.wikipedia.org.tr

3 www.spotify.com

Toplumsal Hayat ve Kültürel Değişimler

Ayfer Tunç, kurgusal metinlerinde de göze çarpan keskin gözlem yeteneğini bu kitapta da okurlarına hissettirmiş. 1970'li yılların toplumsal hayatına dair bizimle paylaştığı gözlemleri onun hayatı/insanı ne denli dikkatli bir şekilde izleyip analiz ettiğinin de bir göstergesi.

Hayatın daha yavaş aktığı, insanların kapalı mekânlarda değil de mahallelerde toplumsallaştığı yıllar olan 1970'lerde, aile yaşantısı ve komşuluk gündelik hayatın merkezini oluşturuyordu. Çat kapı gelen misafirler hayatın doğal akışının bir parçasıydı hele ki başka yerden gelen ve yatıya kalan misafirler evde büyük bir heyecan yaratırdı. Yazar bu konuyu, "70'lerin çocukları, televizyonun henüz hayata girmediği ve uzun gecelerin çok sıkıcı geçtiği yıllarda, eve yatıya gelen misafirler gitmesin isterlerdi,"⁴ cümleleriyle bize aktarıyor. Çocuklar okulda değilse neredeyse tüm günü sokakta geçirir, sokaklar şimdiye oranla çok daha güvenli görüldüğünden bu durum hiç de garip karşılanmazdı. Çocuklar ancak camdan seslenen annelerinin bin bir ısrarı sonunda akşam ezanı sırası evlere giderlerdi. O yıllarda çalışma hayatı daha çok erkeklerin tekelinde olduğu için ev işleri ve çocuk bakımı çoğun-

lukla annenin üstüne kalırdı ve bu durum da kadınları oldukça bunaltır, hiçbir işe yetişemeyen kadınlar kendilerini tamamen unutulardı. Ayfer Tunç kitapta kadınlardan bahsettiği noktalarda, toplum tarafından kadına atfedilen görevler/üzerine oturup oturmadığına bakılmaksızın biçilen rollerden de eleştirel bir dille söz ediyor.

Zaman geçtikçe hem mahalli yapıda hem de aile yaşantısında çeşitli sebeplerden dolayı değişiklikler gözlenmiştir. Mahallenin kalbi sayılabilecek bakkalların yerini artık zincir marketler almaya başlamış, *çocuğu bakkala göndermek* adeta ortadan kalkmıştır. Ülkemizdeki kadınların artık çalışma hayatına atılmasıyla birlikte toplumun *kadınlık* görevleri farklılaşmış; eskiden yoğurt mayalayan, evde tarhana yapan anne figürü çeşitli sebeplerden ötürü değişime uğramıştır.

Kitapta ayrıca 1970'lerde evlilik, bayram, ölüm gibi önemli günlerde ne gibi ritüeller uygulandığından ve bu yapılanların insanlar arasındaki bağı ne denli güçlendirdiğinden de bahsediliyor.

Ekonomik Değişimler

Kitap, ülke insanının hayatında yaşanan çeşitli değişiklikleri ele almaya çalışmış ve bu değişikliklerin başında da ekonomik değişik-

likler geliyor denilebilir. 1970'lerde ebeveyn olan insanların çoğu Cumhuriyet öğretmenleriyle yetişmiş, tutumluluğu hayatlarının ana düsturu olarak belirlemiş insanlardır. Bu yüzden de o yıllarda çocuklarına her daim tüketimi değil de tasarrufu, bir eşyayı son haddine kadar değerlendirebilmeyi öğretmeye çalışmışlardır. Fakat fabrikalaşmayla birlikte seri üretimin artması ve ülkenin kapılarını her alanda dünyaya açması toplumun dengelerini değiştirmiş, üretimin yerini tüketim almaya başlamıştır.

1970'lerde evlerde annelerin yaptığı turşular, salça ve tarhanaların varlığından bahseden yazar, zamanla hazır ürünlerin bunların yerini almaya başladığını da vurgular. Zamanın da hızlı akmaya başlamasıyla birlikte insanların bir ürün/iş üzerinde emek sarfetme çabası azalmış, hazır ürünler el yapımı olanların yerini almaya başlamıştır.

Yazar, eskiden mutfakların vazgeçilmezi olarak görülen tel dolaplardan bahseder. Fakat daha sonraları tel dolapların yerini buzdolabı almıştır. Buzdolabının evlere girişi bir devrim niteliğindedir. Babalar televizyonu bir masraf kapısı olarak görseler de buzdolabını yemeklerin bozulmasını önlediği için bir tasarruf aracı olarak algıladılar. Ayrıca yazar enflasyon kavramının Türkiye'ye girişiyle ekonomik sıkıntıların da arttığını ve dar gelirli ailelerin çok

Kitap 1970’li yıllar Türkiye’si ile ilgili mahalle kültüründen eğitim sistemine, televizyonun hayatımıza girmesinden tekstil endüstrisine, Eurovision’dan yazlık sinemalara, köyden şehre göçten modern aile yapısına kadar birçok alanda bize bir bakış sunuyor.

dar gelirli hale geldiğini belirtir.

Sanatsal Faaliyetler

Eserin en fazla materyal sunduğu alanlardan biri de sanatsal faaliyetler denilebilir. Kitabın sosyoloji ve sivil tarih araştırmalarına kaynaklık edebilecek bir yapısı olduğu da göz önüne alınırsa bu alandaki bilgiler daha da önem arz ediyor kanımca.

Ayfer Tunç’un üstünde durduğu, 1970’li yılların sanat yaşamının merkezi kabul edilen iki teknolojik alet var: radyo ve televizyon. Hem sanatsal hem de siyasi bağlamda ülke insanının ülkemizden/dünyadan haberdar olması ve sosyalleşmesi radyo aracılığıyla olmuş. Fakat toplumsal yapıyı asıl etkileyen, televizyonların evlere girişi denilebilir. Aile ve mahalle yaşamında köklü değişimler yaşanmış, kendi küçük dünyalarından bambaşka dünyalar olduğunu öğrenen insanımızın hayattan beklentileri de gün geçtikçe farklılaşmıştır. Kadınlar *Charlie’nin Melekleri* dizisindeki karakterler gibi saçlarını kestirmişler, tüm erkekleri de *Dallas*’taki J.R. (nam-ı diğer Ceyar) gibi görmeye başlamışlardır. Televizyonun hayatımıza girmesi insanların eğlence anlayışını da değiştirmiş; daha önceleri haftada bir mutlaka sinemaya gidip sarı gazoz içen ama bundan da önemlisi sosyalleşen aileler, artık evlere hapsolmuş tüm akşam -tek kanallı da olsa- televizyon izler olmuşlar. Ayfer Tunç kitapta bu konudan, “Televizyon öyle bir eğlenceydi ki,

sinemalar seyircisizlikten kapandı, tiyatrolar iflas etti,” diye bahsediyor.⁵

Müzik sektörünün yaşadığı değişimlere de kitapta sıkça değinilmiş. Önceleri bu sektöre yön veren plakların yerini zamanla kasetlerin alması ve *kaset doldurtmak* diye bir işin varlığı kitapta çok hoş anekdotlar eşliğinde ele alınmış. Ayrıca Türkiye’de arabesk kültürünün doğuşu ve uzun zaman kendine TRT’de yer bulamayı, arabesk sanatçıların devlet katında adeta yok sayılması bugünün Türkiye’sinden bakınca insanı şaşırtan bir durum olarak algılanabilir. Yazar, “TRT için Orhan Gencebay diye bir müzisyen yaşamıyordu,”⁶ sözüyle devletin arabeske bakışını kısaca özetliyor.

Kitapta çok merkezde olmasa da çeşitli konulardan bahsedilirken ülkenin o günkü siyasi atmosferine de değinmiş Ayfer Tunç. 1980 darbesine kadar yaşanan olayların toplumsal, kültürel yansımalarından da bahsetmiş. “12 Eylül 1980’e kadar sürecek olan, siyasetin hayatın her alanına nüfuz etme eğilimi, 70’lerde sıradan insanların bile yaşama biçimlerini değiştirmiş, giyim kuşamdan, arkadaşlık anlayışına, spordan müziğe kadar birçok alanı etkilemişti,”⁷ sözleriyle siyasi gelişmelerin sadece müzik değil her alanda birtakım değişikliklere yol açtığını belirtmiş.

Sonuç

Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek, gerek içeriği gerekse yazarın yaşadıkları

anlatış biçimi açısından özel bir kitap. Kitapta dönem ile ilgili bilgiler verilirken bir çocuğun doğumundan başlayıp onu yetişkinliğe götüren yaşam çizgisine benzer bir kronoloji izlenmiş. Aslında Ayfer Tunç, bir sivil ansiklopedi inşa etmiş anlattıklarıyla. Kitap çocukluğunu veya gençliğini 70’lerde geçiren insanlar için bir hatıra niteliği de taşıyor fakat Türkiye’nin sosyolojik yapısı ve sivil tarihinde geçirdiği değişimleri incelemek isteyenler için de bir başvuru kaynağı özelliği gösteriyor. Kitabı okurken bir zaman makinesinde hissediyorsunuz kendinizi, Ayfer Hanım ele aldığı konularla ilgili ilginç görselleri, dönemin reklam afişlerini veya duruma uygun fotoğrafları da eklemiş kitabına. Bu da o dönemi yaşamış okurları o yıllara götürürken benim gibi yaşı daha küçük okurları da yer yer şaşırtıyor. Kitabı okurken bir yandan toplumun/ ülkenin kısa sürede ne kadar fazla değişiklik geçirdiğini düşünüyorsunuz bir yandan da bazı durumların hiç değişmediğini yer yer içiniz burkularak okuyorsunuz.

Kitap sadece nostalji tutkunlarının hoşlanacağı bir kitap olmaktan ziyade, Türkiye’nin son elli yılda yaşadığı siyasi, kültürel, sanatsal vs. kırılmaları anlayıp bugünün toplumunu ve dahası ailelerimizi, kendimizi daha iyi analiz edebilmek için de oldukça değerli bir çalışma olmuş. Her kütüphanede bulunması gereken bir eser olduğunu da sözlerimize ekleyip keyifli okumalar dileriz.

5 Ayfer Tunç, age, syf 104

6 Ayfer tunç, age, syf 133

7 Ayfer tunç, age, syf 176

**MUALLİM
SABRİ
& Tanyeri'nden
Öyküler**

**METE
KARAGÖL**

klaros
yayınlari

“KAPAK KIZI”, “YEŞİL PERİ GECESİ” VE “OSMAN” | ÜÇLEMESİ

ÜZERİNDEN AYFER TUNÇ

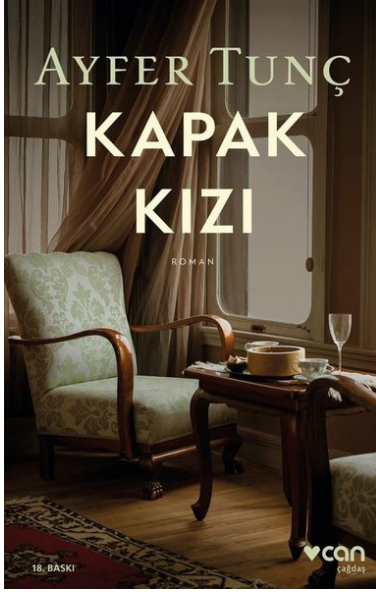
YEŞİM GÜNAY

16

Doğumla büyüme arasında geçen zamanda, dürtülerle bedenindeki değişimleri kendi kendine göğüsleyen, cinsellikle içgüdüsel tanışan, neyin ne olduğunu ve de sonuçlarını yeteri kadar bilmeden cinsellik yaşayan genç Cumhuriyet’in yeni nesil kuşağının zamanında başlar Ayfer Tunç’un üçleme romanının ilki. Ve ilk roman *Kapak Kızı* olmayacak bir tesadüfle, zihinde bir dolu soru işaretiyle sonlanır. Yüklendiği öfkeye teslim olan bir kız çocuğu ve bu çocuğun ergenliğini, gençliğini, orta yaşında da aynı öfkenin sebep olduğu kalıtsal güzelliğinin ödettiği ağır bir bedel. Güzel fakat temel eğitimi eksik bir kadının, erkeklerin dünyasında ezber bozan bir üstünlük taslayan *Yeşil Peri Gecesi* yapıtı, yer yer arabeskleşse de Akdeniz insanının patırtılı gürültülü, kısmen birbiri içine geçen arkadaşlıklardan, aile içi ilişkilerden, aşklardan ve de tümünün bir bütüne yansımalarını taşır. Tunç, ikinci kitabında kapak kızının dünyasını, anlatısında kapak kızının kim olduğunu değil de kim olmadığından öğreniriz, zira güzellik başa beladır. O, aslında her olumlu şeye başkaldıran güzeller güzeli bir kadındır. Annesinin de başına gelenler onunki kadar acı doludur. Fakat kapak kızının annesi kızı gibi değildir, kendisine zarar vermez ve kendisiyle ilgili her hikâyeden sıyrılmayı başarır. Cinsel dürtüleri hedef alan bir dergiye on sekiz yaşındayken kapak kızı olan bir genç kadının yaşam şartlarına tamamen zıt bir ortamda büyüyen Osman’ısa kendince farklı bir varoluş sergiler. *Kapak Kızı*’nda adı bile geçmeyen Osman’la *Yeşil Peri Gecesi*’nde kısmen tanışırız. Osman’ın da kapak kızı gibi kendisine zarar veren yoğun bir öfkesi vardır, fakat onun öfkesi babasına ve erkek kardeşinedir. Yine de erkek kardeşinden kopamaz. Hatta ona bağımlı yaşar.

Çağdaş Türk Edebiyatı’nın son dönem yazarlarından Ayfer Tunç, 2005’te Can Yayınevi’yle anlaşır. *Kapak Kızı*, birinci basım 1992’de Simavi Yayınları’ndan, Can Yayınları’nda birinci basım, 2005’te, on dokuzuncu basımsa, Kasım 2021’dir. Romanın adıyla ilerleyen *Kapak Kızı*, genç bir kızdır, kusursuz denecek kadar güzeldir, bir o kadar da gizemlidir. Genç bir adamla bir kadın, trenin yemekli vagonunda birbirlerine yabancı birer yolcuyken, cinsel dürtüleri hareketlendiren bir derginin kapağındaki o genç kızı konuşurlar. Bu konuşma kapak kızının geçmişini sorgulamaya varır.

Ayfer Tunç’un *Kapak Kızı* romanının ardından 2010 senesinde yayımlanan *Yeşil Peri Gecesi*, Kasım 2021’de yirmi ikinci baskıyı yapar. Yine aynı yayınevinden 2020’de yayımlanan *Osman*, Ocak 2022’de dokuzuncu baskısını yapar ve bu romanla 2021 Vedat Türkali Edebiyat Roman Ödülü’nü

de kazanır Ayfer Tunç.

Tunç'un üçlemesinde, aynı düzlemde kentin farklı noktalarında yaşayan iki Türk ailesi ve o ailelerin akrabalarını kapsayan kurgusal hikâyeler vardır. Ailelerin başına gelenleri, *Kurgusal*, kabul ediyorum, etmezsem, Kaza ve kadere iman, meselesini sorgulamam gerekir ki bu hassas konu Tunç'un da üçlemesinin meselesi hiç değildi. Çünkü iki aile de kendi hikâyesinde ilerlerken, *Ak şeker, kara şeker, bir damar soya çeker*, başlığında tesadüfler zinciri öyle bir başlar ki iki farklı ailenin yaşamı bir şekilde kesişir ve zaman hızla akar. Yer yer arabeskleşen anlatıda, kurgulanan olaylar ve o olayları kapsayan ilginç tesadüfler vardır. Yeri gelir, *Şimdi bu olmadı*, dersiniz. Fakat Ayfer Tunç, tesadüflerin her birinde, olaya yeni bir karakterin dahil olduğu yan hikayeleri o kadar güzel ekler ki o bölümün ardından, *Olmamış*, diye yorumladığınız o tesadüf, sizi rahatsız etmekten çıkar ve satırların içine siz de dahil olursunuz.

Kendi düşen ağlamaz, Ayağını yorganına göre uzat, Güzelin kaderi olmaz, Allah çirkin kaderi versin, Hazıra dağlar dayanmaz, bunlar gibi bilinen atasözlerinin her birine hizmet eden yan hikâyelerin defalarca tekrar edildiği bir üçleme Ayfer Tunç'un *Kapak Kızı*, *Yeşil Peri*

Gecesi ve *Osman*. Üstelik üçlemenin bütünü, Türkiye'nin belirgin bir zamanına ışık tutar. Ve üçlemedeki karakterler, Her şeyin bir bedeli vardır, her bedel günü gelince ödenir, diyen bir son hikâyeyle meselesini tamamlar.

Kapak Kızı merak uyandıran yalın bir anlatıda, *Yeşil Peri Gecesi* döne dolaşa sanki bir dizi film seyri anlatısında, son eser *Osman*'sa bir röportaj ve günlük anlatısındadır. Üçleme yapıt birden çok meseleyi birbirine bağlayan parçalardan oluşurken, romandaki karakterlerin çokluğu da üçlemenin ana meselesini besleyen yan meselelerin hikâyeleri için vardır. Tunç, üçlemesindeki karakter fazlalığı, kanımca, romanın bütününde eksik bir parça bırakmak istememesindedir.

Ne çapkın komşumuzdun sen Fahriye Abla! Ahmet Muhip Dranas'ın Fahriye Abla şiirinin üçüncü dizesinin son satırında dile getirdiği kadar çapkın ve arzu nesnesi olan güzel bir kadının kızyiken, cinsel dürtüleri tetikleyen bir dergiye kapak kızı olması ve ilerleyen yaşında hayatını farklı açılardan anlatan Tunç, üçlemesinin ilk parçası *Kapak Kızı* romanında, bir şehirden diğer bir şehre hareket eden bir yolcu treninin yemekli vagonunu mekân seçer. Lokomotifin çektiği birden fazla yolcu kompartımanı ve tek bir yemekli vagon

vardır görselde. Ve o trende birbirine yabancı yolcularla, yemekli vagonunda çalışanlar. *Kapak Kızı*'nda, seyahat boyunca yiyip içmeyi seven paralı yolcuların gözdesidir yemekli vagon. Yemekli vagon çalışanları içinse, evde bıraktıkları ailelerini bolca düşünerek geçirdikleri bir gidiş ve geri dönüştür. Zengin bir yolcunun sipariş verirken sergilediği bir tavırdan sonra, görünme, ukalâ, burjuva ve bunlar gibi bir dolu dibe çeken yakıştırmaların yapıldığı bir gözlem istasyonudur *Kapak Kızı*'ndaki trenin yemekli vagonu. Birinci kitabın ardından gelen ikinci ve üçüncü yapıtıysa yemekli vagonun yerini markalaşan ve yozlaşan bireyler alır. Çünkü birinci kitapla ikinci kitabın arasında on beş senede değişen yeni bir Türkiye vardır. Yemekli vagonunda çalışanların kısa sürede kaynaştıkları paralı yolcular son durakta olduklarında unutmak istedikleri ne varsa seyahat ettikleri trende bırakır, çalışanlarınsa rutinidir varış ve dönüş.

Ayfer Tunç'un İzmit Adapazarı'ndan, yatılı okuduğu Erenköy Kız Lisesi'ne uzanan hayatındaki geliş ve gidişlerini düşününce, zamanının Ankara ve İstanbul arasında hareket eden yolcu trenini kullandığını ve o trenin yemekli vagonunu çok iyi gözlemlediğini, romanına mekân seçmesinden belli. Mekân bana da

Tunç'un üçlemesinde, aynı düzlemde kentin farklı noktalarında yaşayan iki Türk ailesi ve o ailelerin akrabalarını kapsayan kurgusal hikâyeler vardır.

o kadar tanıdık ki İstanbullu annemin gelin geldiği Ankara'dan bizi ailecek annemin memleketine götürüp, babama geri getirendir sihirli demir yığını. *Sihirli demir yığını*, dememdeki sebep, lokomotifin kömürle çalışmasıydı. Aile apartmanımızın kömürlü fakat sobalı olmasından dolayı eskidiği söylenip de yıkılmasını da hesaba katınca çocuk aklımda bir vagon dolu kömürle iki şehri birbirine bağlayan vagonları çeken bir lokomotifin çelik raylar üzerindeki hareketi benim için sihirliydi. Üstelik annemin, her öğün yemek yediğimiz masaya serdiği kolalı beyaz örtülerin bir benzeri de yemekli vagonun masalarındaydı. Öyle ki, hatıramdaki yemekli vagona tüm masalar doluydu. Barın arkasından bana kola şişesine uzatan beyaz giysili garsonun yüzü hâlâ zihnimde belirgin. Tunç'un karakterleri de o kadar belirgin ki her bir masada oturanın yediği içtiğine kadar bilgi verir, adlarına kadar. Söylenen isimler, siparişler, düşünceler, söylemlerin takibi yer yer güçleşse de bir bölümden diğerine geçerken ciddi bir sorun yaşanmaz, çünkü karakterlerin sadece adlarıyla rol kapmadığını, her birinin rengi, hatta kokusu olduğunu güçlü göndermelerle verir Ayfer Tunç. O addaki karakter, buydu, dedirten satırları bir birini arkasına sıralar ve karakterin adı da birden akılda belirir.

Ayfer Tunç, İstanbul Üniversitesi Siyasal

Bilgiler Fakültesi'nden mezundur. Üniversite yıllarında çeşitli edebiyat ve kültür dergilerine yazılar yazar, 1983'te adı edebiyat dünyasında geçer. Derken gazetecilik hayatı başlar, sene 1989. *Sokak* dergisinde, *Güneş* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelerinde çalışır. 1989 yılında Saklı başlıklı öyküsüyle *Cumhuriyet* gazetesinin düzenlediği Yunus Nadi Ödülü'nü kazanır. 1990 senesinde yazdığı *Kapak Kızı* romanı iki sene sonra Simavi Yayınları tarafından yayımlanır. 1999'dan 2004'e kadar Yapı Kredi Yayınları'nda yayın yönetmeni olarak çalışır. 2001 yılında Yapı Kredi Yayınevi'nde yayımlanan *Bir Maniniz Yoksa Anneler Size Gelecek* başlıklı yapıtı, 2003 yılında altı Balkan ülkesinin katılımıyla düzenlenen Balkanika Ödülü'nü kazanır ve altı Balkan diline çevrilmesine karar verilir. 2003 yılında Sait Faik'in öykülerinden hareketle yazdığı, *Havada Bulut* başlıklı senaryosu filme çekilir ve TRT'de gösterilir.

Ayfer Tunç'un senaristliği, üçlemesinde tek-rara dayalı anlatısının nedenine ışık tutar, kendi üslubunu edebiyat dünyasına benimsetir, *Kapak Kızı*'ni takip eden *Yeşil Peri Gecesi*'nde, özellikle de serinin üçüncü romanı *Osman*'da tekrarlarla ilerleyen satırların akışında başarılıdır. *Osman*'ın kalabalık arkadaş çevresi bir günlük üzerinden röportajla verilirken, soru cevapta geçen isimler, *Osman*'ın ergenliğinden ölene kadar edindiği kalabalık kızlı erkekli

arkadaşlarının adlarıdır. Birinci kitaptaki karakter fazlalığı, ardından gelen iki kitapta da o kadar fazladır ki yan karakterlerin takibi kolay olmasa da tekrar eden cümlelerine bilinçli bir tercihle kimlik yükler Tunç, adı geçen kişinin isminden çok kim olduğuyla karakteri hatırlatır; işte bu beceri de yazarı, üçlemenin üçüncü yapıtı *Osman*'la 2021 Vedat Türkali ödülüne götüren başlıca sebeplerden biridir. Tunç'un yazan kaleminin yazar gözlemi dikkat çeker ve de belirgindir. Üçüncü yapıt *Osman*'da ana karakterin hayatında önemli rol oynayan her bir karakter, ölü *Osman*'ın geçmişteki günlükleri ve cevap hakkı doğan her karakterin kendisiyle yapılan güncel röportajlarla konu başlıkları üzerinden *Osman* defalarca sorgulanır. *Osman*'a dokunan her bir karakterin gözünden *Osman*'ı tekrar tekrar tanırız. Bu tekrarlar, her bir insanın farklı bir bakış açısına sahip olduğunu, yargıların farklı düşüncelerle şekillendiği, hatırlanan şey farklı olsa da sonucun değişmeyeceği, hatta geçmişin anlatılarak bir kez daha yaşanmasının kişiye acı verdiği, geçmiş arkaya alıp ilerlenmezse kişi daha da dibe iner, sonuçta da oyundan düşer. Ayfer Tunç, renkli anlatısında meselesini işler.

Bir üçlemede en hoşuma giden yan, her bir yapıtın dilindeki gelişimini gözlemlemek. *Kapak Kızı*'ni, her iki baskısını da zevkle okudum. İkinci yapıt *Yeşil Peri Gecesi*'nin dil gelişimi de

Ayfer Tunç'un usta kalemiyle içine girdiğimiz olayların üç boyutlu anlatısında iki karakterin ailelerini ve yaşam şartlarını, üçlemede adı geçen tüm karakterlerin gözünden tekrar tekrar sorgularız. Zenginlik de gelip geçicidir.

fark edilmeyecek gibi değildi. Yine de Tunç'un eserinde meselelerin takibini canlı kılmak için yaptığını düşündüğüm tekrar cümleleri fazla olduğunun altını çizsem de farklı karakterlerin aynı konuyu değişik algıladığından defalarca bir konuyu birkaç kez anlatması, Ayfer Tunç'un kabul gören üslubudur. Üç esere de aynı tarz hakimdir. Üçüncü eserin öncekilerden tek farkı kurgusudur. Hatta bir roman için alışık olunmayan bir röportaj anlatısında ilerleyen bu üçlemenin sonuncusu tek bir soruya cevap arar, yine de net bir cevap bulamaz. Üçleme, bu kadarı da olmaz canım, dediğim satırlarla dolu olsa da üçüncü kitap *Osman*'ın günlükleriyle kendi içinde Osman'ı belki akladı. Peki, Osman'ın bir aklanmaya ihtiyacı var mıydı, o zaten doğduğu andan itibaren çevresindekiler tarafından kullanılmamış mıydı? Kullanılan insan, gün gelir kullanan olur. Osman eş olarak seçtiği kadını kullanmıştı.

Raf ömrü biten bir sütü içerseniz ve sonucunda bağırsaklarınız bozulur, aynen Osman da bir türlü iyileşmeyen sancılı ishal hastasıydı. Yoksa parasını düşünmesizce ve hesapsızca harcaması yetiştirme tarzından mıydı? Osman bireyleştiğinde kendi ailesinin geçmişten gelen katmanlarının onda beden bulan kısmını mı sergiliyordu?

Ayfer Tunç'un usta kalemiyle içine girdiğimiz olayların üç boyutlu anlatısında iki karakterin ailelerini ve yaşam şartlarını, üçlemede adı geçen tüm karakterlerin gözünden tekrar

tekrar sorgularız. Zenginlik de gelip geçicidir. Üçlemenin anlatısı karakterlerle gülüp, ağlayacak kadar renkli başlıklarla ilerlerse de anlatının içinde kaybolduğum anlardan kurtulduğumda çoğu zaman kendi çocukluğuma gittim, öyle ki ara ara, *Neden*, diye sorguladığım aile büyüklerime ne kadar da haksızlık yaptığımı fark etmemi sağladı bu gidiş gelişler.

Geriye dönüp de Ayfer Tunç'un edebiyat yaşamının kronolojisine bakarsak, 2003 yılında Sait Faik'in öykülerinden hareketle yazdığı *Havada Bulut*, başlıklı senaryosu filme çekilip ve de TRT'de gösterildiğini, *Aliye ve Binbir Gece*, dizilerinin senaryo ekibinde yer aldığı, *Düş, Gerçek, Bir de Sinema* (1995), *Usta* (2008), *72. Koşuş* (2011)'de senaryosunda da çalıştığını biliriz. Üçlemenin son yapıtı *Osman*'daki kurgu tekniğinin kabul gören başarısı nettir, yoksa bir romanın röportaj tekniğindeki gibi soru cevap içermesi, ileride bu üçlemenin kurgu karakteri Osman'ın bir geçmiş zaman belgesel dizisine zemin mi, kim bilir? Keşke üçleme diziyeye dönüşse; hiç fena olmaz.

Yayımlanmış olsun olmasın bütün metinleriyle didiştiğini, kimiyle az, kimiyle çok, bazen yeni bir metin fikri heyecan verici olmasa da belki yazmış olduğuna, *Tamamdır*, diyene kadar defalarca yazdığını, kaleminin böyle düşündüğünü, bu uğraşını kalemini daraltan bir çember gibi hissettiğinde de bir korkuya kapıldığını anlatmış, 2005'te *Kapak Kızı*'nın

yeniden yazılışı hakkında birkaç söz başlıklı yazısında Ayfer Tunç. Edebiyat söyleşileriyle de dikkat çeken Tunç'a yöneltilen bir soruda, okuduğu bir kitabın karakteri yerinde siz olsaydınız nasıl yapardınız sorusuna verdiği cevapta, hiçbir zaman kendisine böyle bir soru sormadığını söylese de kapak kızı olduktan sonra kaderini daha da çıkmaza sokan bir kadın karakterin, yaptığı bir evlilikle yaşamını alt üst eden bir erkeğin ve diğer karakterlerin geçmişteki seçimlerini, kendi içlerinde her bir karaktere sorgulattığı satırlarda, her şeyin, her şarta tekrar eden olaylar zinciri olduğunu, üçlemenin ana meselesinin değişmeyen bir sona ilerleyeceğini, sona varan bir yaşamdan ziyade karakterlerin rolünü tamamlaması, meselelerin karakterleri bağlayan hikâyeleri kapsadığını gösterir Tunç'un üçlemesi. Anlatının zamanını ilgilendiren başlıklar içermesi, o başlıkların gelecekte kısmen, belki de tamamen unutulması, bu üçlemenin yeni doğacak kuşağın okuma listesine giremeyecek gibi gözükse de bunu şimdiden öngörmek Tunç'un üçlemesine haksızlık olur. Fakat üçlemenin birinci kitabı *Kapak Kızı*'nın yapıta seçilen mekânla unutulmayanlar arasına girmesi kaçınılmaz. Üçlemenin toplamdaki sayfa sayısını gözünde büyütenler için tek bir sözüm var, muhakkak *Kapak Kızı*'nı son baskısından okuyun. Pişman olmayacaksınız.

“ÂŞIKLAR DELİDİR YA DA YAZI TURA” | İHTİMALLER VE KADER

AYŞENUR KIVANÇ ÜSTÜNTAŞ

Bu hızla solarsam dedim kendime, eve varamam.

Kitabı uzun sürede bitirdim. Okudum, düşündüm. Altını çizdim, tekrar düşündüm. Not aldım, tekrar okudum ve tekrar düşündüm. Bu tekrarlar silsilesi bir yandan okuma sürecimi uzatırken bir yandan da içimde bir şeyi çalkalayıp durdu. Yuvasına bir türlü erişemeyen manyetik top, kitabın sonunda “tık” diye düşüp yerleşti yerine. O topun ve içimdeki şeyin bir adı yok.

Zamanın ileriye akan bir çizgi değil giderek daha hızlı kaynayan bir kazan olduğunu görüyorum. Tüm hayatım, yaşadığım her şey kaynıyor bu kazanın içinde ve korkutucu olan şu ki, hızla buharlaşıyor.

Zamanın elle tutulamaz oluşunu, ölümü, aşkı, kaderi ve ihtimalleri yazıyor Ayfer Tunç kitabında. Hiçbir ayrım gözetmeksizin, havaya fırlatılan madeni paranın yazı ya da tura gelme ihtimalinin doğallığı kadar doğal bir şekilde Umut’u seçiyor annesinin bozuk genlerinden geçen hastalık. Sırf DNA’sındaki bir dizilim 36 değil de 41 diye. Abisini değil, Umut’u. Bu da ismiyle garip bir ironi oluşturuyor. Çoğu kişide isyan etmeye sebep olur böyle bir kader, fakat Umut için geçerli değil bu genelleme. O, ne kadar zamanının kaldığını hesaplıyor. İlk belirtiyi ne zaman gördüğünü, iki belirti arasındaki zaman farkını. Kendine üç belirti hakkı tanıyor. Annesine olduğu gibi, kaslarının bir hamur yığını haline gelmesine, beyninin pelteleşmesine, sesinin silinip gitmesine izin vermeden gitmeye karar veriyor.

Tutku mu acıya götürür insanı yoksa acılı insan bir tutku mu yaratır kendine? Kesin bir yargıya varmak zor. Umut, hayatının sonuna koşar adım giderken yolda Sanem’e rastlıyor. Aramadan bulunan şeye kıymet biçmek zordur; duygusuna isim bile veremeyecek kadar yoğun bir tutkuyula bağlanıyor yolda bulduğu Sanem’e. Elleri, sözleri ve hisleri buharlaşıp uçmadan var gücüyle Sanem’e yazıyor.

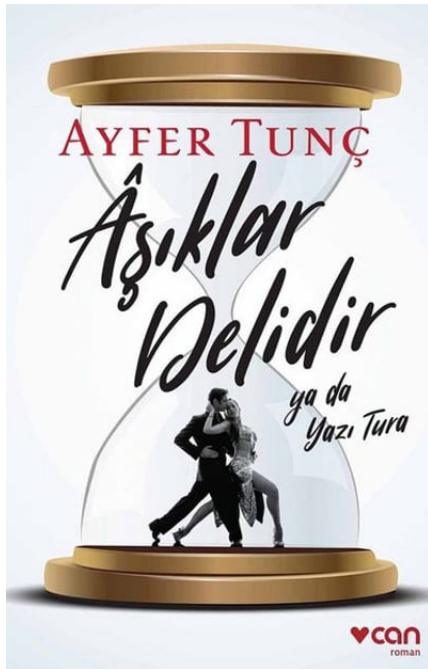
Aşk sende olan bir şeymiş, neymiş bilmiyorum, hiçbir şeye de benzetemiyorum. Bugün beyaz bir şey, insana yolunu kaybettiren hatta korkutan, boğucu bir sis gibi; yarın bir ses mesela, seninle birlikte yaşayan bir çınlama, rahatsız oluyorsun baştan, ama alışıyorsun, senin bir parçan oluyor.

Aşkın kendi varlığından gelen, iyileştirici bir gücü vardır ve kıyaslanacak olursa, aşkla geçen zamanın özgül ağırlığı, saatlerin gösterdiği zamaninkinden kat kat fazladır. Aşk zamanın yoğun-

luğunu arttırmaya muktedir olan tek kimyadır.

Süslü ve büyük aşk sözcükleri söylemiyorlar birbirlerine. Sözler vermiyorlar. “Seni seviyorum,” demiyorlar. Bunlar yerine yaralarını görüyorlar. Kelimelere ihtiyaç duymadan konuşuyorlar. Aşka, aşk demenin yetmediği zaman gerçek değil midir aşk zaten?

Ayfer Tunç, yazmakta usta olduğu bir diğer mesele olan aile kavramını da müthiş bir gözlem gücüyle işliyor. Umut’un hastalığı ile çatısı kurulan kurgunun alt katmanları aile ilişkileri üzerinden şekilleniyor. Çocuklukları boyunca kendilerinden saklanan sırlarla yüzleşen iki kardeşin duyguları üzerinden perdeler çekilip kapılar kapatıldıktan sonra içeride kalanlar tarafından titizlikle korunan evin gizlerini okurken; anne-babaya duyulan koşulsuz güvenin nasıl yerle bir olabildiğini yine de ebeveynlerin iyi ve kötü gibi kesin çizgilerle ayıramadığını, gölgelense de sevginin karanlıkta kalamadığını görüyoruz.

Umut’un ağzından yazılan bu bölüm, kitabın yazı kısmı. Madeni paranın bir yüzü.

(Bir gül bir güldür bir güldür bir gül) Günlerdir bu dizeyi, şiirin içine gömülmüş, parantez içine alınmış bu sözcükler dizisini tekrarlayıp duruyorum. Onu sevmişler, gül gibi bakmışlar, üstüne titremişler, beni de sevdiler, ama şu papatya ne güzel gibi sevdiler, bana gül

gibi bakmadılar, hatta benim onlara bakmamı istediler, istiyorlar, kendimi bildim bileli istiyorlar, bitmiyor istekleri, irili ufaklı, maddi manevi.

Sanem’in onu vaktinden önce öldürecek bir hastalığı yok ama o, Umut’la karşılaşmasa belki ondan önce ölürdü. Bazı yaralar, gen dizilimleri, hastalıklar ölüme sebep olabilir fakat bir insanın bedeni yaşarken ruhunun ölmesi ne büyük kayıp. Üstelik ruh öldürülmüş bile olsa suçlulara verilecek bir ceza yok. Oysa bedeni öldürmekten daha büyük bir suç varsa o da birinin ruhunu öldürmek. Sanem sevilirmiş gibi yapıp aslında hiç sevilmeyle henüz çocukken öldürülüyor. Önce ailesi sevmiyor, annesi onu düşürmek için didinirken Sanem var gücüyle yapıyor rahme. Sonra sevdiği çocuk, Deniz sevmiyor. Onu da tutuyor var gücüyle. Gururu parçalanıp lime lime olana, artık duyabileceği tek bir his bile kalmayana dek. Sonra onun da rahmine Gülsün yapıyor. Sanem annesi gibi söküp atmaya çalışmıyor Gülsün’ü, ama ailesi bu kez de Gülsün’ü söküp alıyor Sanem’den.

Sen sevildiğini sanıyorsundur da yanılıyor-sundur aslında, gözden çıkarılmamak için çırpınması gereken sensindir.

Sanem ailesinden kaçmak için New York’a yerleşiyor. Umut ise ailesini kıramayıp tedavi olmayı denemek için bir süreliğine New York’a geliyor. Hikâyeleri, tezgâhi pislikten yapış yapış olmuş bir barda başlıyor. Umut’un aksine Sanem’in sevilmemiş çocukluğu, ev arkadaşı Eda ile aralarındaki dostluk bağı, Umut’un ev sahibi alzheimer hastası Cathy ve çocukları üzerinden işlenen başka bir aile hikâyesi, hırslarıyla hayata tutunmaya çalışan patronu, madeni paranın diğer yüzünde, tura kısmında Sanem’in ağzından yazılıyor.

Umut, yetilerinin bir bir kaybolduğunu Sanem’e göstermemek için Türkiye’ye geri dönüyor. Sanem de yakıcı bir özlem ve yalnızlıkla aynı şekilde Umut’a yazmaya başlıyor. İki farklı kitap gibi okunabilecek iki kısım da kıyaslanamayacak kadar büyük acılardan oluşuyor. Bir şeyleri düzeltme çabası olmayan, olsa da sonucu değiştiremeyecek iki insanın birbirine

tutulması. Nereden bakılsa acı, bir o kadar da büyük bir hikâye. Yaşama anlam katan, o güne kadarki tüm boşlukları dolduran acı bir tutku.

Son gecemizi birlikte geçirmeyi ikimiz de istemedik. Dayanılmaz çünkü buna, acıyı katlamak taşımayı zorlaştırır, iki kişinin acı çekmesi bir artı birdir, iki kişinin birlikte acı çekmesi bir artı bir artı bir artı birdir, kendin için acı çekersin, ona baktıkça onun için de acı çekersin, kendi için acı çeker, sana baktıkça senin için de acı çeker. Ne ben razıydım bu dört çarpı bire ne de Umut.

Üçüncü ve son bölüm, “Her Şey Çok Çabuk Kayboluyor”. Okuması da yazması da zor oldu benim için. Romanlarda pek aşına olmadığı bir şekilde sıralı konuşmalardan oluşan bölüm, günümüz trajedisi, modern destanı sayılabilecek yoğunlukta ve etkisi silinmeyecek nitelikte. Son kez görüştiklerini bilerek ekrandan birbirlerine bakıyorlar. Sanem’in artık tahammül edemediği saçları ve Umut’un ona çok yakışan sakalları kesilmiş. Bir gün önce kaldıkları yerden devam ediyor gibi gündelik şeylerden konuşuyorlar. Yere birkaç damla kan düşüyor, içlerine de birkaç damla zehir gibi bir acı. Sanem son bir kelime duyuyor Umut’tan.

Ya’aburnee! diyor Umut. Duyup duymadığından hiçbir zaman emin olamayacak, gözlerini kapatıyor.

Beni sen göm, senden önce ölmek istiyorum çünkü seni kaybetmeye dayanmam.

Kitabın son cümlesiyle birlikte filme uyarlamasını izlemek için yoğun bir istek duydum. Umarım bu isteğim bir gün gerçek olur. Kitabı okumaya başlamadan önce Ayfer Tunç ile ilgili bulabildiğim her türlü kaynağa ulaşmaya çalıştım. Bir söyleşisinde en az satılan fakat kendisinin en sevdiği kitabının *Aşıklar Delidir ya da Yazı Tura* olduğunu söylemişti. Bu beni heyecandırmıştı ve heyecanlanmakta ne kadar haklı olduğumu gördüm. Gerçeğe, aşka, ölüme, ihtimallere böylesine dokunabildiği, aklındaki ve kalbindekileri biz okurlarından esirgemediği için kendisine bin teşekkür.

HEPİMİZİN AĞRISI: “DÜNYA AĞRISI”

MELİKE KARA

22

“Dünya bir ağrı, hepimizde var ve hepimiz aynıyız.”¹

Welt “dünya”, schmerz “ağrı-acı”; yani “Dünya Ağrısı”. Almanca bir sözcük olan Weltschmerz, bu yönüyle hisler üstü bir kelime olarak, hüznün, acının ve ağrının bütün yönlerini, türlerini ihtiva etmektedir. Bugünkü anlamıyla ilk defa XVIII. yüzyılda Alman aydınlanmacı ve edebiyatçı Jean Paul tarafından *Selina oder über die Unsterblichkeit der Seele (Selina ve Ruhun Ölümsüzlüğü)* adlı romanında kullanıldığı rivayet edilir. Bireyin hem kendi yetersizliğinden (melankoli) dolayı hem de beklenmedik bir anda karşısına çıkan sarsıcı bir üzüntü veya acı olayının ürettiği bir durumun tarifidir. Jean Paul bu durumu aynı zamanda dünyanın mevcut koşullarının yetersizliğinin bir parçası olarak görmektedir.²

Bir varoluş sorunsalını karşılayan *Weltschmerz* kavramını bilmeden ya da bilerek, farkında olarak herkes yaşar. Bu durumun farkında olanlar hâlâ acı çektikleri için daha da içlenir daha çok acı çekerler. Bu zihinsel depresyon hali, dünyanın içinde bulunduğu durumu, ideal ve ütopyik bir dünya ile kıyasladığınızda hissettiğiniz depresyon ve duygusuzluk halidir.³ Mürşit karakteriyle romanın temel konusu olan dünya ağrısını bu şekilde açıklayabiliriz: Yükümüz ağır mı ağır, yaşamı taşıyoruz.

İnsanın delilikle bilgelik arasında sallandığı nokta, yaşadığı yere ve dünyaya uymaz. Uymadığı için insana şehir de zaman da dünya da dar gelir.

Romanda birey – toplum, yer – insan, gerçek – hayal çatışmalarıyla görürüz ki dünyanın kendisi bir ağrıdır insan için. Birey ve toplum hafızasındaki travmalar bu çatışmaların kaynağıdır. *Unutmak, yok saymak, bastırmak* hem bireyde hem de toplumda yaralar oluşturur. Yazarımız, kitabın başlığıyla bile ağırlığını hissettiğimiz bu vicdan ağrısının kaynağına, dünya ağrısına dikkat çekmektedir.

“Ama nasıl untabildi herkes? Bunu, öncekileri, sonrakileri. Nasıl hiç yaşanmamış gibi devam edebilirler?”⁴

1 Ayfer Tunç, *Dünya Ağrısı*, İstanbul: Can Yayınları, 2020, syf 246

2 www.yeniyasamgazetesi3.com

3 www.onedio.com

4 Ayfer Tunç, *age*, syf 123

Maraş Olayları, linçler, ölümler hiçbir yere kaybolmamıştır; aslında unutmak diye bir şey yoktur, unuttuğunu sanmak vardır. “Gerçeğin kuyusu bir cehennem”dir.⁵ İnsan cehennemini yaşar. Bu travmalar Mürşit için rüyalarla ortaya çıkar. Madenci’yle konuştuğunda da her ikisinin sırları gün yüzüne çıkmaya başlar. Okuyucu da bu sırların peşinde dünya ağrısını çözümlenmeye. Bu bir varoluş çabasıdır.

“Birbirlerine anlattıkları varlıklarının dağılmış parçalarını umutsuzca toplama çabasından yeniden bir bütün olma umudundan başka bir şey değildi.”⁶

“Hasta bir dünyanın hasta insanlarıyız.”⁷

Toplumda mutlu görünen insanlar, bu yaralanmalarını hayatlarında hep bir şeyleri değiştirmeye ya da unutmaya çalışarak yok sayarak rahatlatıyorlar. Bu insanlar toplumdaki normaller, Mürşit ve Madenci ise normal olamayanlardır. Toplumun çoğunluğu olan normaller, eskimiş derilerini atıyorlar, çabucak eskiyecek yeni, canlı bir deriyi kuşanıp hayata devam ediyorlar. Mürşit karakteri ise yeniden

doğamıyor, ağır ağır çürüyor. Anlamak, farkında olmak her şeyi değiştiriyor ancak yine de her şeyi anladığını inkâr edememenin acısını yaşıyor. İnsanlar içinde, onlar gibi olmadan yaşamaya çalışıyor. Aslında hepimiz hissediyoruz bu yalnızlığı zaman zaman. Ama Ayfer Tunç’un da dediği gibi insanlı da insansız da olmuyor.

“İnsana değmeden yaşanmıyor. İnsanoğlu insansız bir hayat bulamadı.”⁸

Mürşit kitapçıda rastladığı bir kitapta okuyor şu cümleyi: *İnsan Bir Uçurumdur*.

İnsan Bir Uçurumdur, Fernando Pessoa’nın özgür irade, yanılma, duyum ve özgürlük meselelerini en çok Aquinolu Tomasso, Kant, Schopenhauer, Hegel, Platon, Leibniz, Herakleitos, Pascal üzerinden sorguladığı eseridir.⁹ İnsanın kendi uçurumu ve başkalarının uçurumu ile karşılaşması, sorgulamaları Mürşit’in özgürlük ve irade, kader sorguları “*İnsan Bir Uçurumdur*” leit motiviyiyle tekrarlanarak ele alınır. “Uçurum” romanda farklı karakterler üzerinden somut bir biçimde de çıkmaktadır karşı-

mıza. Yaşadıklarımız yazgı mıdır? Kabullenme midir? Güçsüzlük mü? Yoksa biz mi belirlenir her şeyi? Özgür müyüz? Bu sorular Mürşit’in rehberliğinde bizim de cevap bulabileceğimiz sorulardır romanda.

Ayfer Tunç *Dünya Ağrısı*’nda, insanın varoluşu ve kişiliğinin oluşumu konularını çok boyutlu ele alırken bireyin varoluşunda toplumun ve ailenin etkisi, duyarsızlaşma, yabancılaşma, eksilme, aşk-sevmek, anlam arayışı, toplumun linç kültürü, ahlak anlayışı noktalarına vurgu yapar. Olay örgüsünün katmanlı yapısı, karakterlerin zenginliği, katmanlı yapıları, sırları ve yazarın kendine has anlatım özellikleri güçlü, sürükleyici, sorgulayıcı bir roman kurgusu oluşturur.

Toplumun etkisi

Çıkar ilişkileri, yancılık, kâr etme, zengin olma tutumları, kimlik dayatmaları, toplumdaki erkeği yüceltme eğilimi, başarı dayatması, insanın utanmaya alışması... Karakterlerde ve

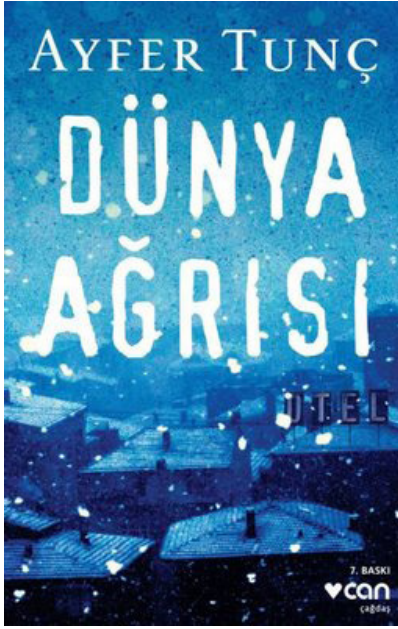
5 Ayfer Tunç, age, syf 281

6 Ayfer Tunç, age, syf 143

7 Ayfer Tunç, age, syf 217

8 Ayfer Tunç, age, syf 144

9 Fernando Pessoa, *İnsan Bir Uçurumdur*, İstanbul: Zeplin Kitap, 2020.

Mekân isimleri ve olay örgüsü arasındaki bütünlük, mekânın, eşyanın insanların ruh halini yansıtan özelliklerle romanda yer alması anlatımın gücünü arttıran yönlerden.

24 toplumda gördüğümüz varoluş sorunlarıdır. Maraş Olayları, Mürşit'in de Madenci'nin de vicdan ağrısıdır ve çocukluklarından itibaren onların varoluşlarında etkisini hep göstermiştir. Toplumun reddediş, unutuş yoluyla bastırıldığı tüm yaşanmış toplumsal olaylar toplumsal hafızada ve bireyde etkisini sürdürmektedir.

Toplum yapısında eksilme diğer önemli nokta. Ağaçların kesilmesi, kilisenin yıkılıp spor salonu yapılması, Muharrem Gazinosu, farklı kültür, inanışta olan kişilerin toplum tarafından yok sayılması, aşağılanması yok edilmesi (Ermeniler, Aleviler vb). Toplumsal kimliğimizdeki yok oluşlardır aynı zamanda.

Toplumsal "linç" eylemi, iyi yetişmiş bir bireyin bile bilinçli düşünme yetisini yok etmektedir. Gerçeğin yok sayıldığı ve sonucun nereye varacağı belirsiz bu olaylar hem toplumda hem bireyde en büyük travmaları oluşturur. *Maraş Olayları, Peynirci'nin, Hamal'in linç edilmesi, Kamar'ın cenazesinde topluluğun tepkisi gibi.*

Toplumun ahlâk anlayışı ve ahlâksızlığı, kitapta tecavüze verdiği linç tepkisi ve genel evlerin varlığına tepkisizliğiyle de ortaya konulmuştur.

Ailenin etkisi

Bireyin varoluşunda ailenin büyük etkisi vardır. Mürşit, kötülük yapamayacak kadar iyi yetiştirilmiş bir karakterken suçu onun ruhunun ayrılmaz bir parçası haline getiren yine kendi anne ve babasıdır.

Duyarsızlaşma

Mürşit'in taşlaşması babasının istemediği hayallerine veda etmesi, babasının ölümü sonrası otelin başına geçmesi, İstanbul'dan döndükten sonra oluşmaya başlar yavaş yavaş. Suçluluk duygusu, hayalkırıklığı Mürşit'te bir karaktere dönüşür. Aynı anda iki şey hisseder hep, iki aradalık, onda hiçbir duygu fazla uzun yaşamaz. Umutsuzluğun denizinde boğulacak gibidir.

*"İçi yok oldu onun. Bir kabuk artık, güneş ve rüzgâr, soğuk ve yağmur toza dönüştürsün, toprağa kavuştursun diye beklediği."*¹⁰

Yabancılaşma

Adını bile tam bilmediği, tanımadığı insan-

ların hikâyelerini dinler Mürşit. Yakınındaki insanlar hakkında çok az şey bildiğini fark ederek yabancı hisseder kendini. Bir an gelir en yakınındaki kişinin bile aslında hiç tanımadığı bir yabancı olduğunu anlar. Bu durumu bizim de kendi yaşamımızda anlamamızı ister yazar. Duygusuz bir eşya gibi, kaybolmuş gibi olduğu yere uymayan ait olamayan... Çünkü kaybolmak kendini bulmaktır biraz da.

Aşk-Sevmek

Mürşit için aşk, yaşadığı boşlukta hayatın anlamı olabilir ya da anlamsızlığa katlanabilmenin tek yolu. Madenci de Mürşit de sevilmişler ama âşık olmamışlardır.

Pehlivan'ın kızı, Kör, Arzu, Damat karakterleri ise aşk konusunun farklı boyutlarını oluşturur kurgu içinde. İntihar da farklı karakterler ve hikâyeleri üzerinden tekrar eden bir motiftir. En temel felsefe sorunsalı olarak intihar için, yaşamın yaşamaya değer olup olmadığı, anlamı anlamsızlığı noktasında kendileri için bir yaşama nedeni olan (yaşama nedeni denilen şey, aynı zamanda çok güzel bir ölme nedenidir de) düşünceler ya da düşler uğrunda ölüme giden insanları belirtir Albert Ca-

mus.¹¹ Ayfer Tunç, dünyanın anlamsızlığından çıkış yolu arayan bu karakterlerle okurun da bu sorgulama ve arayışa katılmasını sağlar.

Romanın Katmanlı Yapısı – Kurgusu

Mürşit, Madenci (Uzay), Şükran, Elvan, Özgür, Pehlivan, Pehlivan'ın kızı Hülya, Çetin, Muhsin Abi, Kibar, Eczacı Oktay, Kuruyemişçi Şakir, Kahvaltıcı Mürsel, Hasta bakıcı, Siyah Paltolu müşteri, Çetin, Ayakkabıcı Kamer, Fotoğrafçı Selim, Öğretmen Öznur, Yönetmen Sinan, Otelci Beyazıt, Cumhuriyet... Romanın içinde kurguyu oluşturan pek çok olay halkasının kahramanlarının bir bölümüdür.

İki ana karakter dışındazengin bir şahıs kadrosuylaşehri, taşradaki insanları tanırken aslında her yerde toplumda var olan karşımıza çıkabilecek karakterleri, toplumu, insanı tanımış oluyoruz. Mürşit'in, ezilmiş insanların hikâyelerini dinlemesi de aslında gerçeğiyle, içine hapsettiği korkusuyla yüzleşmekten kaçıştır. Okur için ise dünya ağrısını görebilme, kendisinde de fark edebilme imkânı.

Karakterlerin katmanlı yapısı ve Sırları

Mürşit ve Madenci karakterlerinin içlerinde derinlerinde sakladıkları sırları yavaş yavaş ortaya çıktıkça insanı oluşturan unsurlar görünür oluyor. Bu katmanlı yapı diğer karakterlerin hikâyelerinin anlatımı sırasında da romana zenginlik katıyor. Babalar ve çocukları gibi.

Mürşit-babası, Mürşit – Özgür, Mürşit – Elvan

Madenci ve Babası, Arzu ve Babası, Pehlivan ve Kızı, Hamal ve oğlu...

Karakterlerin isimleri de önemlidir kurgu içinde. Kitabı okuduğunuzda bu karakterlerin işlevleriyle nasıl örtüştüğünü yazarın kurgusal ustalığını göreceksiniz. Mürşit ana karakter “yol gösterici”dir. *Madenci (Uzay)*, Mürşit'in

sakladığı sırrı katman katman ortaya çıkararak kişi. Cumhuriyet “topluluk, halk” linç olayında Mürşit'i yönlendiren güç olarak çıkar karşımıza. Hayatını eşine ve ailesine adanmış ve hiçbir zaman bu durumdan yakınmamış *Şükran* “gönül borcu” Mürşit'in karısıdır. Oğlunun adı ise Özgür, Mürşit'in olamadıklarının, olmak istediklerinin temsilcisi.

Tüm zorluklara rağmen yakınmayan ve mutlu olmayı başaran karakterler de var: Kör, Şükran, Pehlivan, Elvan, Madenci'nin ablası, ... “*Nasıl bir inatsa bu yaşamak.*”¹²

Romanda yazar, beklediğimiz durumlardan farklı bir kurguyla şaşırtır. Romanın sonuna kadar merak unsurunu, okuyucunun düşüncesini, anlamasını, sorular sormasını canlı tutmayı başarır. Kısa, akıcı ve aynı zamanda şiirsel anlatım özellikleriyle sürükleyici bir dil yaratır. İronilerle kimi zaman güldüren ifadeler bu ağrının etkisinde bile gülümsetiyor insanı.

“*Sen bana kahve yap, ben de sana bu hayat yaşanabilir bir şeymiş gibi yapayım Halil, dedi içinden.*”¹³

Mekân isimleri ve olay örgüsü arasındaki bütünlük, mekânın, eşyanın insanların ruh halini yansıtan özelliklerle romanda yer alması anlatımın gücünü arttıran yönlerden. Karakterin yalnızlığı da mekan yönüyle sadece şehirle ya da dünyayla değil, sonsuzluk içinde bir boşluk duygusuyla katmanlı yapıyı devam ettirir. Yer isimlerinin seçimi de kurguyu güçlendiren bir işlevdedir, mekanın adı geçmiş, yaşanan olaylar ve özellikleriyle verilir: *Susuztepe, Tuzlukaya Konakları, Delidağ, Bihuş Çayı, Yanık Ekber Camii, Gülören Tesisleri, Yaban Mahallesi, Muharrem Gazinosu gibi.*

“*Hiçbir yol onu hiçbir yere götürmez. Hancı doğdu o, adı üstünde otelci. Gidemiyor, kalamıyor. Hayat bir pergel diye düşündü, ama ben pergelin sabit ayağıyım, küçük büyük daireler çizenler başkaları.*”¹⁴

Anlatım Özellikleri

Roman, tamamına yayılmış imgesel bir anlatım özelliğine sahip. Metaforlar, çağrışımlar zenginleştirir bu anlatımı. *Rüya, Uçurum, Taş, Boşluk, Unutma, Kavanozun içindeki cenin* gibi imgeler görürüz.

Çağrışımlar (şiirsellik), ironi, iç konuşma, bilinç akışı, kozmik zaman, geriye dönüşler, Leit motifler (kavanoz içindeki cenin, rüya, sözler) anlatımın modern roman unsurları olarak çıkar karşımıza. Bununla birlikte yazar, dili kurarken oluşturduğu özel ve dikkat çekici söz öbekleriyle okumanın niteliğini daha da artırıyor ve hayranlık oluşturuyor: *Şükran acısı, suçluluk hissi ruhunun derisi, inkârın adı pasif uyku, Duygusal Taşlaşma Çağı...*

Dünya Ağrısı'yla ilgili son olarak, Madenci'nin odası, otel, varoluş sancısı açısından *Anayurt Otel*i, Mürşit – Turgut karakterlerinin varoluşsal sancuları toplumla ilişkileri açısından Tutunamayanlar, aşk ve intihar konularında da *Genç Werther'in Acıları* kitaplarıyla özdeşleşen yönleri söyleyebiliriz. Bu eserler gibi insanı derinlerinde, karanlığında en anlaşılmasız sırlarıyla anlatabilen güçlü bir eseri okumanın mutluluğunu hissettim *Dünya Ağrısı*'nda.

Medeniyet, insanlığın yarayı saklamasıyla değil, görmeyi ve sarmayı bilmesiyle, öfkelenmemekle değil, öfkeyi ifade etmeyi bilerek sevmediği durumların da bilincinde olarak onlarla hayata devam edebilmesiyle gerçekleşecek. Yaşama gücümüzle hayatı her yönüyle yaşayabilmemiz dileğiyle teşekkürler Ayfer Tunç.

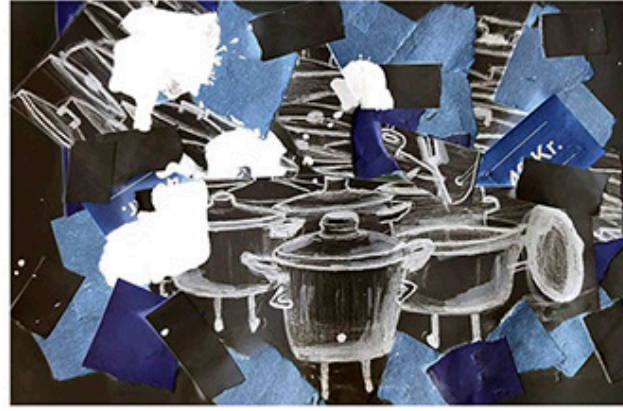
11 Albert Camus, Sisifos Söyleni, İstanbul: Can Yayınları, 2017 syf 22.

12 Ayfer Tunç, age, syf 29

13 Ayfer Tunç, age, syf 153

14 Ayfer Tunç, age, syf 215

YAYIMLANDI!

YASEMİN SEVEN ERANGİN
**DELİKLİ TENCERELER DE
İSYAN EDER**

ÖYKÜ

Yasemin S. Erangin,
Delikli Tencereler de İsyân Eder

ÖYKÜ

ONUR ÖZKOPARAN

mirıldanmalar

kitapyolu.com

mahaledebiyat

AYFER TUNÇ KALEMİ VE “AZİZ BEY HADİSESİ”

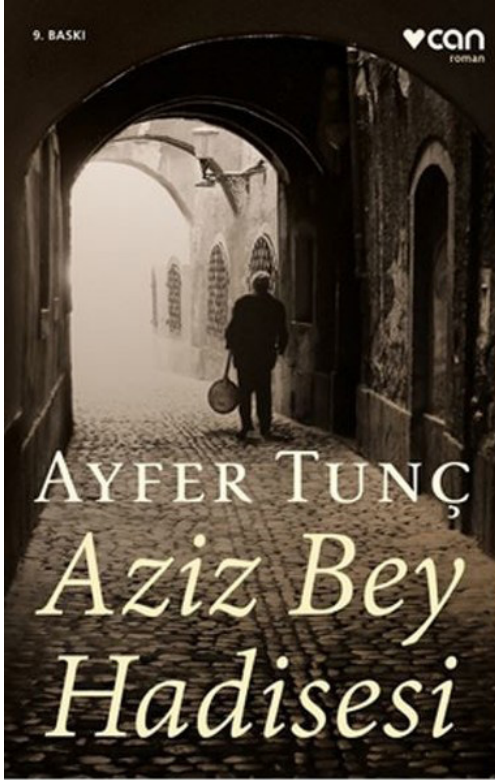
YASEMİN SEVEN ERANGİN

**Bu yazı, kitabın bazı sürpriz gelişmelerini ele vermektedir.*

Ayfer Tunç, son otuz yıldır kaleminin zarafeti ile Türk Edebiyatına damga vuran isimlerdendir. Tunç, sanat hayatına 1983'te *Edebiyat '81* dergisiyle başlamıştır. Yazarın ilk öykü kitabı *Saklı* 1989 yılında yayımlanmıştır. Daha sonra bu öykü kitabını *Evvelotel* öykü kitabıyla birleştirip *Evvelotel-Saklı* adıyla yeniden yayımlamıştır. Senaryo, araştırma, eleştiri ve öykü türünde birçok metin yazan Ayfer Tunç güçlü kalem ile adeta okuyucularını kendisine bağımlı haline getiriyor. Yeni biçimler denemekten geri durmayan bir yazar olarak edebiyat dünyasına derin izler bırakmaya devam etmektedir. Hem gelenekten beslenen hem de günceli takip eden yazar, yazarlık kumaşını oluşturan yazarları Leyla Erbil, Oğuz Atay ama en fazla Ahmet Hamdi Tanpınar olarak sıralar. Edebiyat hayatına öyküleri ile başlayan Ayfer Tunç, öykü yazarken en keyif aldığı kısmın son yazma anı olduğunu söyler. Güçlü kaleminin en temel özelliği kurgu ve sahicilik olan yazarımız, *Aziz Bey Hadisesi* kitabında da bu özelliğini bize incelikle sunmuştur. Yazar, başarılı tahkiye kurgusuyla insanın sevgisizlik, arayış, aile denklemleri, yalnızlık, ölüm, fanilik, intihar, aşk gibi temel sorunları tema olarak işlemiş ve okuyucunun zihninde derin etkiler bırakmıştır. Her gün yanıımızdan geçen ama bizim görmediğimiz, anlamadığımız insanı, öyle derinlemesine anlatır ki dünyaya başka bir biçimde bakma hissiyle kırparız gözlerimizi. Yazarın en temel konusu “kenarda kalmış insan” ya da başka bir tabirle “yan karakterlerdir.” Başarılı birçok eser veren yazarımız *Aziz Bey Hadisesi* kitabında da insanın en karanlık tarafını okuyucuya en etkili yerlerden anlatır.

Aziz Bey Hadisesi anlatım açısından oldukça dikkat çeken bir eserdir. 88 sayfalık öyküde Aziz Bey'in bütün insani yanlarını, zaafalarını, acılarını en çok da aşkını okuruz. Kitap sondan başa doğru ilerlemektedir. Aziz Bey, burnu havada, başı dik, yakışıklı, akli bir karış havada, eğilip bükülmeyen aynı zamanda oldukça duygusal bir adamdır. Tek çocuk olarak büyümüş olan Aziz Bey, hırçın bir babaya sahiptir. Annesi babasına nazaran silik ve sessiz bir karakterdir. Aziz Bey'in hikâyesi Zeki'nin meyhanesinde tartaklanması ile başlar. Bu olayın ardından umursamazca evine giden Aziz Bey, penceresinden Haliç'i izler. Anlatıcı hikâyeyi geri dönüş tekniği ile anlatır.

Yıllar önce ağlamaklı bir tezinin ünlü sanatçısı için diktiği ama kör olunca yarım bıraktığı ve kol ağzları mor satenden siyah kostümüyle Saray Gazinosu'nda tambur taksimi yaptığı sıralarda görülmeye başladı Aziz Bey asıl. Bir gazinodan diğerine koşardı. Koşmak lafın gelişi. Koşmazdı da,

tekliflere yetişemezdi... (Tunç, 2017:12)

Böyle bir girişten sonra yazar anlatıcı kişi-leştirme ile bize Aziz Bey'i anlatır. Yazarın Aziz Bey'i anlatırken daha çok babasını anlattığını görürüz. Ayfer Tunç eserlerinde daha çok erkek karakterler yer alır, ama bu erkek egemen bakış açısından değildir. Ayrıca anlattığı hikâyelerde umutsuzluk baş köşededir. Umudun kandıran bir tarafını olduğunu düşünür ve bu da yazarın gerçekçi tarafını okuyucusuna sunar. Aziz Bey'de derinlemesine tahliller yapılır ve kitabın temelinde var olan "aşk"a gelir sıra. Aziz Bey Meryem'e âşık olur. Aziz Bey'in gençlik aşkı olan Meryem ailesi ile birlikte Beyrut'a göç eder ancak aralarındaki aşk, mektuplarla daha da alevlenir. Meryem, Aziz Bey'i Beyrut'a davet eder, bunun üzerine onun yüzünü görmek için aklına gelen her şeyi yapacağından şüphe duymadığımız karakterimiz evi terk eder. Evden çıkar çıkmaz annesi ölür ve elbette Aziz Bey bundan haberdar değildir. Meryem'e olan aşkı Aziz Bey'i hiç bilmediği bir memlekete doğru sürükler. Tüm bunlar anlatılırken yazar okuyucuyu içine döndürür. Zaaf, fedakârlık, aşk, umut ve daha birçok duyguyu kendi benliğinde arayan okuyucu kitaba ve Aziz Bey'in hikâyesine kapılmıştır bile. Hiç bilmediği bir ülkeye doğru yola çıkan Aziz Bey aşkın en kör haliyle yaşar hislerini.

Aziz Bey'in dramı Meryem'le başlar. Çünkü ona âşık oldu. Bu aşk, kör bir göz, felçli bir kol, tekleyen bir kalp gibi, ona hep acı verdi ama onunla birlikte yaşadı. (Tunç, 2017: 17)

Aziz Bey'in Meryem'in yüzünü görme isteği onu başka bir dünyanın içine sürükler. Beyrut'ta bir otel odasında yaşamaya başlayan Aziz Bey, Meryem'in gelgitli duyguları ve ziyaretleriyle sarsılır. Beklediği ve aradığı şeyin bu olmadığını gören Aziz Bey bir sarsılma yaşasa da hâlâ umudu vardır ancak bu umut yaralı bir umuttur. Okuyucu kendi yaşamıyla ilişkilendirdiği bu olayda sarsılan umutların sadece aşka dair olmadığını çok net biçimde görür. Hayat tam da böyle bir şeydir. Aziz Bey hiç bilmediği bu ülkede yaşam mücadelesi vermeye başlar. Aradığı sevgiyi bulamayan Aziz Bey, ya-

şadığı bu tramvayı müzik tutkusu ile başka bir noktaya taşır. Bu bir umut filizi değildir, yalnızca sanatın temelinde yatan üretim ve mutsuzluk ilişkisini perçinlemeye yarar müziğin baş gösterdiği filiz. Diğer taraftan para kazanmak ve bir şekilde yaşamak zorunda olan Aziz Bey yaptığı bu işten utanır, buradaki utanma duygusu bu işi "aşağılama" bağlamındadır. Aziz Bey hayatını bu şekilde yaşarken karşısına Vuslat çıkar. Elbette Meryem'i gördüğü gibi görmez onu, o şekilde derin bir aşkla bağlanmaz. Annesinde gördüğü resmin aynısını Vuslat'ta da görür ve bu resim onu etkiler, evlenir onunla. Burada bahsedilen etki, kendi hayatında konforun sağlanması duygusudur. Ne de olsa annesi gibi silik bir kadının yalnızca ihtiyaçlarını karşılamasına destek olur. Diğer türüsünü kaldıracak gibi değildir Aziz Bey.

Âşık olacak, kapris çekecek, ortak hayatlarını bitmeyen istekler manzumesine çevirecek bir kadının gönlünü eyleyecek hali de arzusu da yoktu. Öylesine bencil düşünceler içindeydi ki ancak Vuslat gibi sessiz, silik, dikkatle bakılmadıkça görülmeyen, varlığına ihtiyaç duyulmadıkça ortaya çıkmayan, o konuşursa dinleyen, sorarsa cevap veren, kısacası hayatını alabildiğine kolaylaştıracak bir kadınla yaşayabileceğini düşünüyor, dahası böyle bir kadın istiyordu. (Tunç, 2017: 59)

Vuslat'la Aziz Bey'in evliliklerinde hayal kırıklığı yaşayan taraf Vuslat'tır. Vakit geçtikçe kendi başına bir sevgi yaşadığını fark eder Vuslat. Devam eden bu yalnızlık onu iyiden iyiye incitir. Tam da bunun üzerine bir bebekleri olur, ancak bebek ölür. Aziz Bey hayata ve eşi Vuslat'a karşı duyarsızlığını sürdürür. Zaman hızla akar. Aziz Bey gürültülü hayatından emekli olur, Vuslat ise onu beklerken içini çürütür ve bir hastalığa yakalanır. Evde daha fazla vakit geçiren Aziz Bey, Vuslat'ı hayatta tutmaya çalışır, ancak Vuslat'ın yaşayacak mecali yoktur. Vuslat ölür. Her anlamda yalnız kalan Aziz Bey'in dehlizleri iyice belirginleşir. Bu süre içerisinde nasıl umutsuz bir aşkın içinde olduğunu, karanlığın içinde nasıl boğulduğunu bilmesine rağmen gerçeklerle

karşılaşmak istemeyen Aziz Bey'in kendi ile hesaplaşması dışında bir gerçeği kalmamıştır. Terk etme eylemi onun için kabul edilmiş bir durum haline gelir, zaman içinde terk ettiği her şey onun için kayıp ve karanlıktır. Yapacak çok bir şey kalmamıştır onun için artık, tam-buru üzerinden acılarını, geçmişini, yaşadığı kırık dökük aşkı yeniden anlatır. Zeki'nin-eski patronu-meyhanesinde çalmaya başlar ancak kimsenin onu dinleyecek gücü yoktur. Eğlenmek için gelen dinleyiciler Aziz Bey'in nağmelerinde hissettikleri acının yükünü taşıyamaz ve burada çıkan hengâme sebebi ile tartaklanır ve kovulur. Bütün hikâyeye burada son bulur, ancak biz o kadar tanıdık biriyle vakit geçiririz ki kendimize ve dünyaya ait birçok imgeyi, analizi, anlatıyı yakalarız. İşte buna Ayfer Tunç kalemi demek çok doğru bir yaklaşım olur.

Ayfer Tunç, öykü ve romanlarında kendine has bir üslubu olan, olay anlatımından çok iç sızıları, hüznü, yalnızlığı anlatan incelikli ve abartısız kalemi olan bir yazar. Yazarın diğer eserleri gibi yüzü insanın derinliklerine dönük, realist ve dairesel hareketler kullanmıştır. Olay örgüsünün dallanıp budaklanmaması merkezde olan aşk ve onun yanılıklarına dikkat çeker. Olaylar içinde akan evlilik, baba ile olan uyumsuzluk, terk etme meselesi, ölüm gibi unsurlar merkezdeki aşkı belirginleştirmek ve ona hizmet etmek için vardır. Öykü boyunca yalnızca Aziz Bey'e odaklanırsınız ve öykünün kurulumu da okuyucusunu öyle bir sarar ki okuyucu metinden kopamaz. Tüm bunlara baktığımızda bu öykünün üslubu ile öne çıktığını; Ayfer Tunç'un bu kadar sakin ve sade bir ifade şekliyle bu kadar yoğun bir anlatımı başarabilmesinin ona has bir yazma şekli olduğunu ifade edebiliriz.

“SUZAN DEFTER”

KİTAP İNCELEMESİ

GÜLHAN UYGUN ÖZCAN

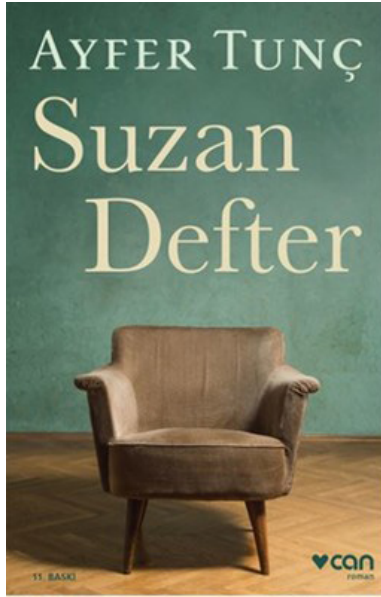
Kitap arka kapağı şu cümlelerle başlıyor: *“12 Eylül’ün gölgesinde boğulan bir aşk hikâyesi... Yaşamın kıyısında seyirci olmaktan öteye gidememiş bir erkek... Birbirinin ışığıyla kamaşan iki ayna arasında parçalanan bir kadın... Başkasının gözünde nasıl görüldüğünü, iki günlük üzerinden anlatan deneysel bir çalışma.”*

Yukarıda yazılı olan bilgilerden de anlaşıldığı gibi kitabın teması epey dinamik. Özellikle duygusal temaları seven okurlar için kitap bir solukta bitecektir. Kitapta aşk, duygusallık, geçmiş ve gelecek kavgası, hatıralarla başa çıkmaya çalışma, melankoli gibi birçok duyguya yer veriliyor. Ayfer Tunç, gözlem yeteneğini karakterler üzerinde çok iyi kullanmış.

Kitap deneysel bir biçimde iki karakterin günlüğü üzerinden ilerliyor. Kitabın bu temasına değinmeden önce karakterleri biraz sizlere anlatmak istiyorum.

Ekmel Bey, emekli bir avukat. Günlüğüne ilginç ve dikkat çekici bir cümleyle giriş yapıyor. *“Ölüm seninle bir anlaşma yapalım. Şu lanet olası defter dolduğunda bana gel.”* Bu cümlelerle okuru şaşırtan Ekmel Bey, daha sonra kendi aile hayatından ve çocukluğundan bahsetmeye başlıyor. Çocukluk dönemi anne baba çatışması olan mutsuz bir ailede geçiyor. Küçük Ekmel, babasını küçümseyen ve ona neredeyse tiksineren bakacak kadar nefret eden bir annenin soğukluğuna şahit oluyor. Baba ise sürekli anneye yaranmaya çalışan, bunun için türlü yollara başvuran, eşinin gözünde aciz gözüken bir adam olarak konumlanıyor. Mutsuz bir ailede yalnız hisseden bir çocuk olarak büyüyen Ekmel evleniyor. Ama mutlu aile hayatını kendi karısı ve kızıyla da yaşayamaz hale geliyor. Çocukluğunda yaşamış olduğu huzursuz aile ortamının tekrarını kendi kurduğu yuvasında da devam ettiriyor.

İkinci günlüğün sahibi ise Derya. Günlüğüne yazdığı ilk sözleri gerçekten çok duygulu. *“Bir kadın birdenbire günlük tutmaya başlamışsa, ya aşık olmuştur ya terkedilmiştir.”* Bu yazdığı ilk cümle, hayatının neredeyse merkezine koyduğu hem dostu hem düşmanı olan Suzan’a ait bir cümle. Derya evin tek kızı. Küçük yaşta önce annesini kaybediyor, sonra dolaylı yollardan yaşarken babasını kaybediyor. Babası kendine yeni bir aile kurarken ilk eşinden olma oğlunu ve kızını derin bir yalnızlıkla babaannelerinin yanına bırakıyor. Derya’nın tek tutunacak dalı abisi oluyor. Tüm dünyası ve yaşama sevinci sadece abisi. Abisi de onun hem babası hem en yakın arkadaşı oluyor. İkisi arasında sağlam bir kardeşlik bağı bulunsa da bazı şeyler göze batıyor. Derya abisi

konusunda epey takıntılı davranıyor. Kitap içeriğinde abisini anlatım tarzındaki içerlemeler ve beklentiler, ilişkilerinin aslında sağlıklı olmadığını sinyalini veriyor.

Sonra hayatlarına Suzan giriyor. Mahalle-den tanıyorlar Suzan'ı. Babaanne hiç sevmiyor ve yakıştırmıyor torununun yanına. Derya'nın abisi ve Suzan büyük aşk yaşıyor. Derya ise bu aşkın uzantısı haline geliyor. Suzan'ı hem çok seviyor hem ondan nefret ediyor. Aralarındaki garip ilişki türlü türlü bilinmezliklere kapı açıyor.

Suzan karakterini sadece Derya'nın gözünden görüyoruz, ona ait bir bölüm yok. Kitabın deneysel kısmını oluşturan şeylerden biri birbirinin gözünden hikâyeyi okumak. Ayfer Tunç, karakterlerinin temasını ve psikolojik portrelerini çok iyi işlemiş. Birbirlerine benzerken aynı zamanda çok farklılar. Kitabın bu yanını epey sevdim.

Kitabın konusu, Ekmel Bey ve Derya'nın karşılaşması ile epey derinleşiyor. Rastlantsal olarak aynı zamanda birbirlerinden habersiz günlük tuttıkları için Ekmel Bey'in hikâyesini Derya'nın, Derya'nın hikâyesini ise Ekmel Bey'in günlüğünden okuyoruz. Derya, Ekmel Bey'e kendini Suzan olarak tanıtıyor. Bu yöntemle hem Suzan'ın hem de Suzan'ın gözünden Derya'nın hikâyesini anlamaya çalışıyoruz. Hikâye büyük ve çok etkileyici.

Duygu geçişlerini çok dozunda buldum. Bazı duygular yoğun yaşanırken bazı duygular ise sonsuza kadar bastırılmaya çalışılıyor. Her bir karakter farklı bir hikâyeye ile bu duyguları hissettirebiliyor. Yumuşak tarafını, sevmediği bir özelliğini, yanlışlarını iç dünyalarında dile getirebiliyor. Ben bu tarz çalışmaları sevdiğim için *Suzan Defter*'i keyifle okudum.

Kitabın tasarlanış biçiminden bahsetmek istiyorum. Kitapta iki günlük eş zamanlı ilerliyor, yani kitabın sağ ve sol sayfası aynı tarihlerle yazılmış. Kitabın sol tarafı Ekmel Bey'e aitken sağ tarafı ise Derya'ya ait. Bu tasarım açıkçası ilk etapta okumamı epey zorlaştırdı. Alışana kadar tekrar okuyup geri döndüğüm bölümler oldu. Beyin jimnastiği yaptım bir nevi. Bazen Ekmel Bey'in hikâyesinden Derya'ya geçmiş bulundum. Kitap tasarımına alışana kadar dikkatli okumak gerekiyor. Ben normal kitap düzeninde okumayı tercih ederdim ama bu şekilde de alışınca gayet güzel okunabiliyor.

Dram dolu bir hayat hikâyesi okumayı seviyorsanız bu kitabı seveceğinizi düşünüyorum. Kitabın içeriğinde bir cümle, "İnsan bir muammadır," diyor. Her insanın hikâyesi ve sürprizleri vardır. Bilinmezlerle doludur ve her hikâyeden yeni bir ders öğrenilir. Kitaptan alıntılar yaparak yorumumu bitiriyor, hepimize keyifli okumalar diliyorum.

"Ayrılmak, gidenin, kalanın kucağında bir

kucağında bırakmasıdır, yanar durursunuz kül olana kadar."

"Bir kadının gittiği, evden belli olur. Kadın giderken düzeni götürür bir kere. Yaşayan ev sarsılır. Ev dediğiniz şey küçük büyük elementlerden oluşur. Kadın olan evde, erkeğin anlayamayacağı bir denge vardır elementler arasında. Erkek her birine vakıf olduğunu düşünse bile, onların nasıl bir uyumla işlediğini bilemez. Kadın gidince evin dokusu bozulur, susuz kalmış çiçeğe benzer, solar. Küçük şeylerin izi silinir. Eşyanın dili tutulur, ev sağırlaşır."

"Yaşamak her şeye rağmen bir iz bırakmaktır yeryüzünde. Ben de yaşadım sizin kadar!"

"Konuşacak hiçbir şeyimiz kalmamış. Hep aynı şeyleri tekrarlıyoruz: Ne güzel günlerdi! Nesi güzeldi? Güzel olsa hatırlamaz mıydık? Hatırlayıp avunmaz mıydık?"

"Herkesinki gibi, benim hayatım da roman. Hep ne olduğunu bilmediğim büyük eksikliğin yakında tamamlanacağını umduğum bir roman."

"Bir ev nedir? Diye düşündüm: Kardan yağmurdan korur insanı, penceresi vardır, dışarıya bakarsın ama dışarıda değilsin, hem hayata aitsin hem kendi fanusundasın. Yine de bir ev nedir? Okyanusun içinde kendi soluğunu tüketerek kaybolan bir denizaltıdır ev, canlılar geçer pencerenin önünden, su götürür yeryüzünü."

AYFER TUNÇ'UN “ÖMÜR DİYORLAR BUNA” ESERİNE BİR BAKIŞ

FATMA OZAN

32

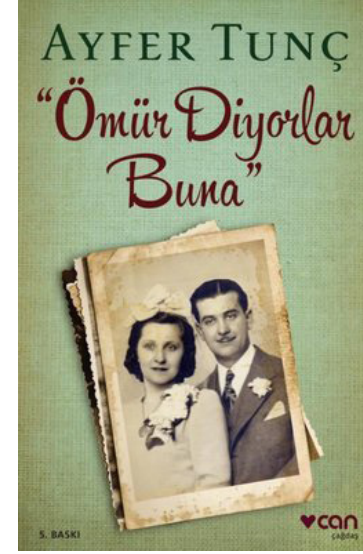
Ayfer Tunç kitabın sinopsis bölümünde “Narlı Bahçe’yi arıyordum. Hangi coğrafyaya ait olduğunu bilebilsem yollara düşmeye hazırdım. Ama bir türlü hatırlamıyordum: Batıda mıydı Narlı Bahçe, doğuda mı? Uzun yolların ucunda mıydı, burnumun dibinde mi? İçimde miydi, dışımda mı? Var mıydı, yok muydu? Kuzeye ve güneye giden yolları büyük denizler kesiyor, rüyalarımda sürekli yer değiştiren Narlı Bahçe’nin yolu bir görünüp bir kayboluyordu,” cümlelerine yer vererek tamamlıyor bu bölümü. Ayfer Tunç bu alıntıyı kitabın “Narlı Bahçe” bölümünden yapıyor. Kitabın 134. sayfasında yazar şöyle devam ediyor: “Ben sadece Narlı Bahçe’yi arıyordum, onlar her şeyi arıyorlardı. Birini buldukları anda buldukları şey onları başka bir şeye götürüyor, böylece yeni bir şey arar oluyorlar, buldukları dağ gibi birikiyordu. İmreniyordum onlara. Bir gün ben de Narlı Bahçe’yi bulacak, ardından başka bir şey aramaya başlayacak mıyım acaba diye kendime soruyordum.”

İnsanoğlu doğumundan ölümüne kadar süren yaşam çizgisinde çizgiden sapma eğilimine her daim sahiptir ve bu yeni çizgiler bireyin kendi iç dünyasında oluşan boşlukları tamamlamak istemesinden kaynaklanmaktadır. Bu boşlukları doldurma hissiyatı da çizginin sonuna kadar böyle devam eder. Aradığını bulamaz, bulduğunda da bulduklarıyla yetinmez ve daima aramaya devam eder; buldukları kişiyi tatmin edemediğinden bu mücadele sürekli bu yönde gelişen bir yolculuk olur. Bitmeyecek olan bu arayış insanoğlunun bulmamak için çıktığı bir yolculuktan ibarettir aslında, böyle de sürer.

İçindekiler veya İçimizdekiler

*“Bitmez tükenmez bu dert, ömür diyorlar buna
Bu gece mehtab gibi aşkım da bitse suda
Gönlüm uyusun sesinde, gel dokunma şuna
Bu gece mehtab gibi aşkım da bitse suda”*

diye başlamaktadır Ömür Diyorlar Buna ve yazar ömrü; bitmez, tükenmez bir çileye benzetmektedir. Öyle de... Yaşantı şeklinde oluşan kitap da bununla ilgili zaten. Yazar, farklı yaşamları

sürdüren bir sanatçının ya da tanınmış simaların bir yönüne yahut kısa çaplı biyografisine değinmektedir. Tunç, bu yönüyle tüm meseleyi iyisiyle ya da kötüsüyle bir yaşamı sürdürebilmek ve bunu yürütebilmek üzerinden anlatır.

Yaşantı adı altında ilerleyen kitap, yazarımız Ayfer Tunç'un kendi anılarından oluşturduğu hikâyeler altında gelişmektedir. Eserde Yedi Kadın, Şehirden Sesler, İki Çocuk, Kitaplardan Doğanlar ve Üç Portre Denemesi altında birkaç sayfadan oluşan anı-hikâye diyebileceğimiz konulara ve yazarın yıllar önce kimi dergi ve gazetelerde yazdığı yazılardan oluşmaktadır. Tüm bunları bir araya getiren Tunç, ortaya keyifle okuyabileceğimiz bir anlatı meydana getirmiştir. Aynı zamanda yazarımız bunları hem okuyucuyu sıkmayan diliyle yaparken hem de birçok sanatçıyla ilgili genel kültürümüzü arşa çıkartacak nadir bilgileri de bizlere aşılamaktadır. Toplam 188 sayfadan oluşan ve Can Yayınları'ndan çıkan *Ömür Diyorlar Buna* adlı yapıtımızda aynı zamanda her anı-hikâyenin altında dipnotlar halinde ufak bilgiler de yer almaktadır. Böylelikle anlattığı bazı biyografi nitelikli hikâyelere de kaynakça düşürerek kitabı daha öğretici kılmaktadır. Böylesine öğretmeye dayalı bir kitap haline dönüştüren

Ayfer Tunç bunları yaparken sanki anlatılan hikâyelerin birer kurgudan oluşuyormuşçasına yapması ve bizlere böyle hissettirmesi onun eser yazmadaki başarısından kaynaklandığını söylemeyi gerektirir.

Ömür Diyorlar Buna'nın "Biliyor musun ki İyi Yaşanmış Hayat Bir Hazine'dir" olan ilkanlatısında, 1905 yılında yedi aylık doğan ve Litvanya Türklerinden Bayraşevski ailesinin büyük ve görkemli çiftlik evinde, altıncı çocuk olarak dünyaya gelen aynı zamanda da birden çok savaşa şahit olan ve yaşamı boyunca tam yedi dil öğrenen Fatma'nın başından geçen olaylarına yer verilmiştir. Yıllar sonra eşi Cemalettin Konuk'la birlikte taze Cumhuriyet'in henüz yeni ilan edildiği Türkiye'ye yerleşerek ömrün son demlerine kadar burada yaşadığına değinmiştir. Ayfer Tunç bu hikâyeyeyle belki de taze Cumhuriyet'in Fatma ve eşi üzerindeki ilk tesirini bizlere de sunarak o günü yaşayabilmemizi sağlamak istemiş ve de bunda başarılı olmuştur.

Şapkacı Arlet'te Doktor Manuk üzerinden başlayan hikâye Madam Argiro üzerinden devam etmektedir. Tunç, bu anlatıda kitabın yirmi dokuzuncu sayfasında kendini hatırlatmayı ihmal etmiyor. Her ne kadar anlatılan hikâye bir kurgu olmasa da bu hatırlatma üstkur-

maca tekniğini çağrıştırmaktadır. Kozmopolit bir ortam üzerinden Şapkacı Arlet'in farklı bir dine mensup olan Kalef'le evliliği üzerinden şekillenen bu hikâyede de bir öncekinde olduğu gibi yaşlılığında yalnızlaşan bir kadının hayatını anlatmaktadır.

Ayfer Tunç, "*Gitme Dur...*" *Aylin Işık*'ta Aylin Işık adında bir öğretmenin hayat koşullarından kaynaklı olarak hayatın onu Aydın Taverna adlı bir mekânda şarkıcılık yapmaya itmesine değinmektedir. "BURADA SİYASET YAPMAK KESİNLİKLE YASAKTIR!" cümlesini iri puntolarla yazan Tunç, bu hikâyede tariz yapmayı da ihmal etmemektedir. Hikâyenin sonunda tavernada ölen şahısların da ölme sebebini, birilerin burada siyaset yapmış olmasına bağlayarak yazar, asıl söylemek ve yapmak istediğini sonunda noktalamaktadır.

Bir Aktris-Artık Değil'de özgürlüğüne düşkün bir kız olan Efsun adlı bir karakterin baskıcı ve tüm camiada tanınan babasına karşı babasının istememesine rağmen evden kaçıp oyuncu olma yolundaki hikâyesine değinilmektedir. Burada yazar, Efsun adlı karakterin aslında herkes tarafından bilinen bir oyuncu olduğuna değinmektedir ancak bu oyuncunun kim olduğunu söylemek istemez. Çünkü en sonunda burada da mutlu olamayan Efsun

İnsanoğlu doğumundan ölümüne kadar süren yaşam çizgisinde çizgiden sapma eğilimine her daim sahiptir ve bu yeni çizgiler bireyin kendi iç dünyasında oluşan boşlukları tamamlamak istemesinden kaynaklanmaktadır.

34 yaşamına Marmara denizinde son vereceğinden dolayı bu kişinin mahremiyetini bizlere sunmak istememiştir.

Bir Kara Derin Kuyu'da yine yazar çok genç yaşta vefat eden ve birçoğumuzun da bilmediği bir oyuncu olan Nil Göncü'yle ilgili bilgileri bizlere aktarmaktadır; eğer genç yaşta vefat etmeseydi çok iyi bir oyuncu olacağına değinmektedir.

Nur Hanım'ın Piyanoları'nda ise Ayfer Tunç daha önce yayımlanmış bir metin de olan bu hikâyede; liseli bir genç olan, daha sonra konservatuara giderek burada eğitimine devam eden ve "Sultaniyegâh"ın Nur Hanım'ını anlatmaktadır.

To/Bedri-From/Joan'da iç monolog tekniğinden oldukça faydalanan yazar, sıradan bir adamın henüz hiç tanışmadığı soylu bir İngiliz kızla mektuplaşmalarını anlatmaktadır.

Geveze Pazar, bir fotoğrafın Ayfer Tunç üzerindeki etkisini ve bu etkinin hikâyeleştirilmesini anlatmaktadır. Kalabalık yaşamların insanlar üzerindeki tesirine, insanların birbirlerini görmezden gelmesine, kalabalıklaşan dünyada kalabalığın içinde yok olan insan bedenine, grileşen dünya rengine, herkesin hiçleşmesine ve gürültüyle artan sessizliğe değiniyor Tunç. Gitgide yalnızlaşan bireyi bir

fotoğraf üzerinden anlatan Tunç, günümüz sorunsalını harikulade anlatmıştır.

Hisli Bir Apartman Toplantısı'nda Ayfer Tunç günümüzde aynı apartman çatısı altında yaşayan ve kapı komşusunu dahi tanımayan yahut tenezzül etmeyen hissiz insanların dramatik yapısını trajikomik bir toplantı üzerinden anlatmaktadır.

Yine bu yalnızlık diğer bir hikâye olan *Koku*'da yaşlı bir kadın üzerinden anlatılmaktadır. "Çöp" biriktirme hastalığına sahip olan bir kadının yıllarca biriktirdiği çöplerin yıllar sonra bir kokuyla fark edilmesini anlatmaktadır. Hikâyenin sonunda bu çöplerin özellikle kâğıtların yaydığı kokunun temel sebebi olarak harcanmayan ve biriktirilen paralar olarak görülür. Eser bu yönüyle cimri ve açgözlü insanları hatırlatmaktadır. Çünkü polislerin evdeki çöpleri toplamaya gelmesiyle birlikte zamanı geçen, tedavülden kalkan paraları almasıyla kadın ölür ve bu paraları zamanında harcayamayarak bu dünyadan göçer. Eserin sonunda iki sonuç çıkmaktadır: yalnızlaşan, yalnızlaştırılan ve birbirinden bihaber olan insanların, insanlığın trajik sonucu; gelecek için şimdinin yok edilişi.

İki Ked'de ise biri resesif ve diğeri dominant karakterli olan kedilerin aynı evde

yaşamaya başlamasıyla birlikte sonradan gelen dominant kedinin önceki kediyi yerinden etmesi tıpkı insanların da böyle oluşuna benzetilmektedir.

Nâzımsever Küçük Komünistin Hikâyesi'nde Nâzım Hikmet anısı üzerine yazılmış bir hikâyeyi içermektedir. Henüz ilkökul çağındaki bir çocuğun Nâzım Hikmet'e ait bir dizeyi okul duvarın yazdı diye okulda ifşa edilmeye çalışılması ve çocuğun bu zorunluluktan kaynaklı olarak okulu bırakması anlatılmaktadır.

*"Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür
Ve bir orman gibi kardeşçesine,"*

deyip olunamaması...

Çarli adlı hikâyede ise birbirine takma ad takan bir ailede büyüyen ve cam kemik hastalığıyla doğan Çarli'nin kısa yaşamı ve babanın Çarli'nin halasına emanet edilişi ve babanın Çarli'ye karşı ihmalkârlığı anlatılır. Hikâye, yıllar sonra bu yaptığından vicdan azabı duyan babanın Çarli'nin yanına gelmesiyle birlikte henüz eve girmeden kapının eşiğinde vefat etmesiyle bir geç kalınlık ve ertelenen hayatlar için biçilmiş bir kaftan ve ders olarak görülebilir.

Şüphesiz okunan her kitap, kişinin yaşama deneyimine yeni bilgiler katarak yaşamı tecrübeleştirme yolunda ilerletir. Ele aldığım bu incelemeyle birlikte gerek okurkenki kazandığım yeni edinimler gerek bir kez daha yazarken farklı bakış açılarını doğuran ve şahsıma katan işlevlerle birlikte kendimi bu konuda şanslı hissedendenim.

Narlı Bahçe’yi ve İde Ağacı’nı bu kitabın en manalı anlatısı olarak değerlendirilebilir. Narlı Bahçe’yle ilgili yorum henüz yazının başındayken yapılmıştır. Gelelim şimdi İde Ağacı’na. İğde değil de ide denmesini de Tunç şöyle açıklıyor: “Açık Radyo’da Murat Gülsoy ve Yekta Kopan’la birlikte, adını Oğuz Atay’dan ödünç aldığımız ‘Ubor Metanga’ adlı bir edebiyat programı hazırlayıp sunuyorduk. Bir programda Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun asıl adının ‘İğde Ağacı’ olduğunu sandığımız ama muhtemelen yazım hatası nedeniyle ‘İde Ağacı’ olarak yazılmış öyküsünü konu etmiştik. Öykü müthiş etkileyiciydi, kendimi tutamadım, o öyküyü yeniden yazdım.” Bu hikâyeyi ise eserde 138. sayfada geçen motto olabilecek birkaç cümleyle açıklama lüzumu görüyorum: “İncir ağacı baharın gelişini haber veren ağaçlardan değildir. Hiç incirler çiçek açtı, bahar geldi dendiğini işittiniz mi? İncir ağacı doğurgan ve çilekeş annelere benzer. Sütlüdür. Kayayı deler. İlle de yaşar, tırmanır, büyür, doğurur. Ne meyvesi ne çiçeği kocar. Bu nedenle inciri ısırduğım an, bir mucizeyle karşılaşmışım gibi bir duyguya kapılırım. Kendini belli etmeyen bu meyve, ne ilahî bir lezzete sahiptir. İğde ağacı, incir ağacının aksine cazibeli kadınlar gibidir, kokusunun peşinden gider insan. Ama meyvesi için ümitleri boşa çıkarmış evlat desem yeri; tatsız, kumsu, o muhteşem kokudan nasibini almamış yavan

bir meyve.” Bu kurgu için diyeceğim tek yorum şu olacak: Harika bir teşbih-i belîğ.

Kitabının Adını Göstermeyen Yolcu, Günümüz rahatsızlıklarından biri de okumayan kesim biraz kültürlü gözükme için okumadığı kitabını gösteriyor. Buradaysa trende yolculuk yapan iki kitap sevdalısı yolculardan birinin diğer yolcunun hangi kitabı okuduğuyla ilgili merakını anlatır ve bu merak yolcunun yolunu uzatmasına neden olur. Herhangi bir olay barındırmayan hikâye, içsel didişmelerin bireyler üzerinde yarattığı tesirine değinmektedir. Kimi zaman bireyler karşındaki muhatabı olan ya da olmayanla ilgili böyle hesaplaşma içerisindedir ve bunlar kişiyi kimi zaman yoracak niteliktedir. Ayfer Tunç bu anlatıda bireyin iç dünyasıyla ilgili döküntüyü ele almaktadır.

Max Frisch Bana Neden Portakalı Hatırlatıyordu?, hikayesiyle, kişilerin kimi zaman dikkati çekmeyen bir unsurun zamanı geldiğinde asıl unsur olabileceğine dikkat çekmektedir.

Ayfer Tunç Yaraticımız Yusuf’ta, Yusuf Atılgan’ın Anayurt Otelindeki Zebercet karakterini yeniden canlandırarak tüm olayı Zebercet üzerinden bir kez daha anlatmaktadır. Karakteri konuşturarak roman içinden tekrardan bir hikâye yaratmış ve farklı bir tekniği bu bağlamda kurarak ortaya muazzam bir yapı oluşturmuştur.

Yazar, İki Akademili’yi, aynı konulu dizi TRT’de yayımlandığı sırada Sokak dergisinde

yazmış ve bu yapıtının nasıl olup da adı anılmadan TV dizisi yapılabileceğini araştırmak amacıyla yazdığı bir eserdir.

Ayfer Tunç; kitabın aynı zamanda da son ana başlığı olan ÜÇ PORTRE DENEMESİ’nin ilk anlatısı olan *O Tatlı Dinozor*’da Mina Urgan’ın yaşamına, *Kedilerimi İyi Doyurunuz!*’da Hüseyin Rahmi’yle ilgili biyografik denemeye ve son olarak da *Mesut Bahtiyar’dan Şarkılar Dinlediniz*’de de Zeki Müren’in bazı yönlerine değinmiştir. Okunmaya değer bu biyografik anlatılarla her yazarın neredeyse bazı yönlerini hiç bilmediğimiz, duymadığımız farklı yönlerini anlatmıştır.

Şüphesiz okunan her kitap, kişinin yaşama deneyimine yeni bilgiler katarak yaşamı tecrübeleştirme yolunda ilerletir. Ele aldığım bu incelemeyle birlikte gerek okurkenki kazandığım yeni edinimler gerek bir kez daha yazarken farklı bakış açılarını doğuran ve şahsıma katan işlevlerle birlikte kendimi bu konuda şanslı hissedendenim. Çünkü Ayfer Tunç’u okumak bunları getiriyor ve mutlaka her okur kitesinin de yaşayan böyle bir hazineden haberdar olması gerekiyor. Ayfer Tunç’u eserleriyle keşfetme temennisini barındıran bu incelemenin faydalı olmasını umuyorum. Şimdiden keyifli okumalar dilerim!

AYFER TUNÇ'UN “KIRMIZI AZAP” KİTABI ÜZERİNE

FEYZA KEŞAN

36

Ayfer Tunç 1964 yılında Adapazarı'nda doğdu. Erenköy Kız Lisesi'nin ardından İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Üniversite yıllarında çeşitli edebiyat ve kültür dergilerinde yazılar yazmaya başladı. 1989 yılında Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği Yunus Nadi Öykü Armağanı'na katıldı, burada *Saklı* adlı yapıtıyla birincilik ödülünü aldı.

1999-2004 yılları arasında Yapı Kredi Yayınları'nda yayın yönetmeni olarak görev yaptı. 2001 yılında yayımlanan ve okurdan büyük ilgi gören *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek - 70'li Yıllarda Hayatımız* adlı yapıtı, 2003 yılında yedi Balkan ülkesinin katılımıyla düzenlenen Uluslararası Balkanika Ödülü'nü kazandı ve altı balkan diline çevrilmesine karar verildi. Aynı kitap Suriye ve Lübnan'da Arapça olarak yayımlandı. Ayrıca Tunç'un 2003 yılında Sait Faik'in öykülerinden hareketle yazdığı *Havada Bulut* adlı senaryosu filme çekildi ve TRT'de gösterildi. *Aliye ve Binbir Gece* dizilerinin senaryo ekibinde yer aldı.

Ayfer Tunç'un çeşitli türlerde eserleri bulunmaktadır. Tunç'un beş tane öykü kitabı vardır. Bunlar; *Saklı* (1989), *Mağara Arkadaşları* (1996), *Aziz Bey Hadisesi* (2000), *Taş-Kâğıt-Makas* (2003), *Evvelotel* (2006)'dir. Roman türünde yazmış olduğu yine beş eser vardır. Bunlar; *Kapak Kızı* (1992), *Bir Deliler Evinin Yalan Yanlış Anlatılan Kısa Tarihi* (2009), *Yeşil Peri Gecesi* (2010), *Suzan Defter* (2011), *Dünya Ağrısı* (2014) olarak gösterilebilir. Tunç'un senaryoları da mevcuttur. Bunlar; *Düş, Gerçek, Bir de Sinema* (1995), *Havada Bulut* (Sait Faik öykülerinden uyarlama) (2003), *Usta* (2008), *72. Koşuş* (2011)'tur. Ayrıca yazarın yazmış olduğu diğer eserler; *İkiyüzlü Cinsellik* (araştırma, 1994), *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek* (yaşantı, 2001), *Belki Varmış Belki Yokmuş* (2003), *Ömür Diyorlar Buna* (yaşantı, 2007). Yeni dönem eserleri; *Âşıklar Delidir ya da Yazı Tura* (2018, Roman Dizisi), *Osman* (2020)'dir. *Harflere Bölünmüş Zaman* adlı bir de e-kitabı vardır.

Yazın hayatına pek çok eser katmış olan Ayfer Tunç'un *Kırmızı Azap* adlı kitabı dokuz öyküden oluşmuş bir kitaptır. Bu öykülerin başkarakterleri çok ilginç bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Kitapta ilk olarak bize verilmiş olan “Kadın Hikâyeleri Yüzünden” öyküsünde kaybolmuş bir başkarakter karşımıza çıkmaktadır. Aslında kitap boyunca verilmiş olan öykülerdeki bütün karakterler hayatta sürekli bir arayışı bulunan, kendini o ya da bu yere yahut herhangi bir kişiye ait hissedemeyen kimselerdir. Karakterler kendi iç dünyalarında ciddi bir varoluşlarını anlamlandırabilme arayışı ve çabasında olarak görülmektedir. Öyküler çeşitli mekânlarda farklı durumlarda geçi-

yor bile olsa burada karakterlerin yalnızlığı mekânlara, insanlara, coğrafyaya, tabiata, uzaklara ya da yakınlarla olmaktan çok “kendilerine”dir. İşte asıl kimsesizlik ve bu kimsesizliğin sebep olduğu pus içinde arayışın kaynağı da tam burada bulunmaktadır.

“Kadın Hikâyeleri Yüzünden” (1999), adlı öyküde geçen, “Kemikli bir kadını karım. Evet, güzel değildi ama kalbi olan bir kadındı. Ben yok sandım,” ifadeleri karakterin duygusal aidiyetini hissedebilmek için elinde olmadan sürekli sınıadığı ve bundan da ilginç bir haz duyduğu ailesinin aslında gerçekten onu sevdiğini anladığı pişmanlık noktasındaki son sözleridir. Fakat artık bunu düzeltmenin bir imkânı da kalmamıştır.

“Soğuk Geçen Bir Kış” (1998), adlı ikinci öyküde karşımıza ilginç bir mekânda bulunan küflü ve soğuk bir ortamda Semavi Bey çıkmaktadır. Onun derin yalnızlığını içerisinde yaşamış olduğu ve duvarlarına hatta içerisinde gürül gürül yanan ateşten korkma hissine rağmen yine de asla ısıtamadığı soğuk havasına kadar sinmiş bir şekilde bulabilmek mümkün olacaktır. Ailesinden kalan eşyaları bir bir satmak ve kendini bu keskin yalnızlığa yavaş yavaş hazırlamaya çalışmak çabası içinde olan Semavi Bey öyle yalnızdır ki ve

öylesine geçmişte yaşamış olduğu o korkunç olay sonrasında ateşten korkar ki ısınmak için gittiği kahvehanede sobaya bakamaz bile. Ne zaman soba lafını duysa hemen irkilir. Hayatını tamamen karısını delicesine sevmeye vermiş ve bu hem karısının hem de onun ağır yıkımına sebep olmuştur.

“Kar Yolcusu” (1999), adlı öyküde ise demiryollarında çalışan, ıssızlığın içinde yaşayan bir Eşber karakter ile karşılaşırız. Evinde bir odada yaşayan tavuklar ve dağda geceleleri dolanan kurtlar vardır sadece hayatında. Onların seslerinden ve çatışmalarında kendine bir evren inşa etmiştir. Ta ki evine gelen yabancı bir kadına bağlanana kadar ve onun onu bırakıp gitmesine asla izin vermemesine kadar. Öyle sevinmiştir ki bu gelene kesif yalnızlığı içerisinden sonunda çekip çıkarılacağına inancı tamdır. Fakat bu bağlılık korkunç bir hal almıştır hem onun hem de evine yeni gelen kadının için. Öyküde geçen “Fidan arkasına baktığında kurtların Eşber’in çevresini sardığını gördü. İlk kez tanık olduğu bu oyunu kimin kazandığını düşünmek istemedi,” cümleler artık Eşber’in yaşama tutunma amacını yitirmesi sonucu, kendini her zaman kolaylıkla savuşturabileceği kurtların eline bıraktığını göstermektedir. Ve Eşber, varoluşuna anlam

bulamayan bir insanın nasıl da o dibi korçukura bile bile kendini attığını gözler önüne sermektedir.

“Mikail’in Kalbi Durdu” (1997). “Gitmiyorsam bunun sebebi, Semiramis’in bütün varlığıyla bana teslim olması değil, gidecek yeni bir yer, bir mekân, bir başka âlem aramaya üşeniyor olmamdı. Kayıp çocuklardan biriydim. Yenilmişliğin, geleceksizlikte kaybolmuşluğun hastalıklı duygularına varlığımı teslim etmiştim.” Öyküde geçen bu sözcükler bu sefer zaten sevilen karakterimizin yine de içinde bulunan o derin anlamsızlığın izlerinde kaybolabileceğini resmetmeye yeter niteliktedir. Mesele sevmek ya da sevilme değildir, mesele yalnız ya da kabalık olmak değildir, mesele kış ya da yaz olmak da değildir, mesele güzel ya da çirkin olmak hiç değildir. Asıl mesele kendi içinde kendini bulmak ve kendine alışmak çabasında yatar. “Öyle ki, o bıçak kalbime batsa bile, onunla gezip dolaşabilecek kadar gerçekdışı hissediyordum kendimi.”

“Kırmızı Azap” (1996), bu öykü farklı bir tarzda kaleme alınmıştır. Burada öykü, yazarın var olmaya çalışan henüz yaratılma aşamasında olan karakterlerinin konuşturulması ile vücuda gelmiştir. Bu sefer de aslında satır aralarında yazarın kendi içerisinde yaşamış

Yaşam, kendi içerisinde pek çok şeyi barındıran acı ve elbet tatlı bir oluşumdur. Zaman, bu yaşam yörüngesinde mekândan azade ilerlemesini sürdürür. Kimisi zamana yenik düşer, kimisi düş peşinde yorgun. Bir şeyler var, bizi aşip geçen bir şeyler. Bir yerler var kimsenin gidip yaşamadığı. Bir eller var kimsenin çekip tutmadığı ve bir göz kimseye değmeyen.

38 olduğu bazı çatışmaların ve huzursuzlukların izlerini yakalamak mümkün olabilmektedir. Eskici karakteri aslında hiç yazılmamış bir karakter olmasına rağmen, *“Aramızda var olmak endişesi taşımayan tek kişiydi,”* sözleri henüz hiç var olmamış bir karakterin var olmayışından beslenen bir anlam arayışını göstermektedir ki, *“Ona hiç söylemedim ama hissettim ki, yazarımız onu yazdığı zaman, serüven bitecek, yazarlık defterini kapatacaktı,”* bunu bu sözler açığa çıkarabilir.

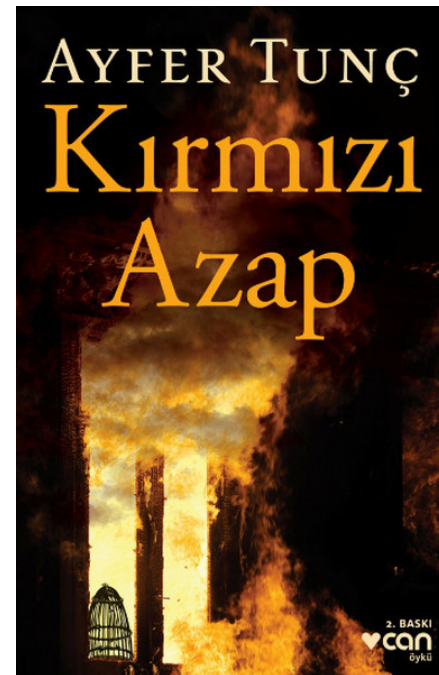
“Kaybetme Korkusu” (2001), beş avlu bölümlerinden oluşturulmuş bir öyküdür. 1. Avlu’da *“Hayatımda kapıyı açmaktan sevinç duyacağım kimse yok.”* 2. Korkunç Olay’da *“Galiba kendime yaşamak için nedenim yok derken, aslında ölmek için nedenimin olmadığını görüyordum.”* 3. Kaybetme Korkusunun’da Süsen karakterinin derinlerindeki o etkileyici yolculuğu, 4. Son’da *“Sevmenin insanı böylesine var edebileceğine inanmazdım, yaşadım; sevmenin yokluğu fikrinin bile insanı yok edebileceğine de. Onu da yaşadım.”* 5. Avlu’da *“Kimsenin ilgilenmediği şeyleri yazmaya koyuldum,”* şeklindeki temel noktalar ile beni okuduğumda en çok etkileyen öykü olmuştur.

“Taş-Kâğıt-Makas” (2002), *“Bu, anlatacak kimsesi kalmamış olanın hikâyesi, yani benim. Eskiden vardı, yok ettim. Şimdi giderek kendi içime dönüyorum, tükeniyorum. Tükeneceğim. Biteceğim. Şimdi kışa dönüyor mevsim, yağmurlar başladı. Belki kışı çıkaramam, dedi.”*

“Fehime” (2002), bu öyküde noktalama işareti yok, büyük harf küçük harf yok. Bu öykü başlı başına çürümenin ve kayboluşun öyküsü olması yüzünden kocaman bir çığlık yazımı olarak kaleme alınmış gibi görünmektedir. Teferruata lüzum kalmamış.

“Yük” (2012), *“Gerçeğin perdesi demirden olur, altında kalırsanız ezilirsiniz. Neyyire Hanım artık ölebilirim, diye bağıriyordu. Artık ölebilirim!”*

Yaşam, kendi içerisinde pek çok şeyi barındıran acı ve elbet tatlı bir oluşumdur. Zaman, bu yaşam yörüngesinde mekândan azade ilerlemesini sürdürür. Kimisi zamana yenik düşer, kimisi düş peşinde yorgun. Bir şeyler var, bizi aşip geçen bir şeyler. Bir yerler var kimsenin gidip yaşamadığı. Bir eller var kimsenin çekip tutmadığı ve bir göz kimseye değmeyen. Peki bunca var arasında kim yaratmış yarısı bağrında yokluğu. Kimsesiz ruhların derin bir çığlığını duymak ve bu serüven içerisinde kendi öksüz çığlığına bir kılıf uydurmak isteyen herkes *Kırmızı Azap*’ı okumalı ve mutlaka dönüp tekrar okumalı. Belki yağmurda islanır umutsuzluğumuz, illâ eriyip kaybolacak bu dinsiz azabımız.

mahal edebiyat

Ayfer Tunç
Yeşil Peri Gecesi

Bir şey oluyor. ruhla beden birbirinden ayrılıyor. İnsan ölü gibi oluyor, ama ölü değil.

**edebiyata küçük dahi olsa bir
katkımız oluyorsa ne mutlu bize.
burada herkese mahal var!**

mahaledebiyat